

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

**A méhészek keresztüzében
Bemutakozik a tengelic
A király**

Madárhatározás V.

Kókay Szabolcs rovata

A most következő részben a leggyakoribb cankókat vesszük sorra. Ezekkel a fajokkal gyakran találkozhatunk, ha augusztus -szeptember hónapokban lecsapolt halastavon, tocsogós réten vagy más vizes területen madarászunk. Ebben az időszakban a madarak nagyobb része fiatal példány, ezért a képek ilyen tollazatban ábrázolják őket. Figyeljünk repülő madarakra is, több fontos határozási bélyeg csak akkor lát-
ható. A parti madarak megfigyelésénél érdemes erősebb nagyítású (min. 20-szoros) távcsövet használni.

Pajzsoscankó

jellegzetes "pikkelyes" hátmintázat

Előfordulnak szürkébb színezetű egyedek

sárga láb

rövid lefelé hajló csőr

enyhén fölfelé hajló csőr

Szürke cankó

vékony szárnycsík

feltűnő szemöldöksáv

hosszú csőr a töve piros

rövid egyenes csőr

zöldes láb

a hát közepén fölnyíló fehér ék

fehér kissé ovális ék

Füstös cankó

az egész madár sötét színezetű

élénkpiros láb

Piroslábú cankó

A fiatalok lába inkább narancssárga

nincs fölnyíló fehér ék

mindössze néhány csík a farkon

Réti cankó

feltűnő szemöldöksáv

rövid egyenes csőr

zöldes láb

nincs fölnyíló fehér ék

farka sűrűn kereszt-sávozott

Erdei cankó

zöldes láb

a legsötétebb cankó

rövid egyenes csőr

a szárny előtt felnyíló fehér folt

Billegető cankó

testét jellegzetesen billegeti

Kókay

Mínusz két év!

Egyesületünk több mint 25 éves életében felismerhető néhány fontos fordulópont, melyek egy-egy szakaszt zártak le, illetve nyitottak meg. Ezek a szakaszok mind-mind valamilyen pozitív fejlődést vagy látványos és előremutató változást jelentettek.

Ilyennek tekinthetjük, amikor a szűkebb szakmai egyesületet tudatosan átszerveztük egy minden érdeklődő számára nyitott madárvédő, természetvédő egyesületté. Fontos fordulópont volt amikor "kiléptünk" a nemzetközi szintre. Új szakaszt nyitott a névváltoztatás, amikor már deklaráltan is nem csak madárvédők, hanem természetvédők is lettünk. Mérföldkőnek tekinthetjük amikor éves pénzforgalmunk meghaladta a száz millió Ft-ot.

És mérföldkőnek tekinthetjük az elmúlt két évet is, de sajnos nem kívánatos mérföldkőnek. Az elmúlt két év szinte eddig soha nem tapasztalt negatív eseményekkel, és sajnos eredményekkel is járt.

A környezetvédelmi tárca és főleg annak vezetője de sajnálatosan a kormányzat is korábban elképzelhetetlen módon hátráltatta munkánkat csökkentette támogatásunkat és mindent elkövetett annak érdekében, hogy a magyar természetvédelem ügyét - az államit és az önkéntest egyaránt - lehetetlenné tegye, megalázza.

Két év után visszagondolva szinte magam sem hiszem, hogy mindez megtörténhetett.

Egyesületünk vezetőit (személy szerint engem is) azzal vádolt a miniszter, hogy a kommunista politika érdekeit szolgálva a polgári kormány megdöntésére törekszünk, amikor a minisztérium szakmailag elfogadhatatlan döntéseket hozott és ezt szóvá tettük (pl. az Aradi ügy).

Szinte elviselhetetlenül rossz és kapkodó légkör teremtődött a minisztériumban és ez kihatott egyesületünkre is.

Majdnem minden szakmai és szervezeti egészségünkönél kisebb nagyobb karcúsítást kellett végrehajtani. Szinte minden értekezlet arról szólt, hogy miként lehet spórolni, kit bocsássunk el, honnan kérjünk rendkívüli támogatást, kölcsönt a zökkenőmentes működéshez.

Néhány konkrét példa arra, hogy mi történt.

Az MME költségvetése 1998-ról 1999-re több mint 10%-kal csökkent. (Ilyen korábban soha nem volt!)

Az idei 2000. évi az előző csökkentett-hez képest is tovább csökken.

Az állami természetvédelmi szervek (nemzeti parkok) éves költségvetése 1999-ről 2000-re mindösszesen 13,3 millió Ft-tal nőtt. Ez a növekedés az éves költségvetésük 1%-a. (Forrás: Magyar Közlöny)

A Környezetvédelmi Alap (KAC) 29 milliárd Ft-jából a természetvédelem, a minisztérium által elhatározott 5%-ával szemben (korábbi 9% volt) a valóságban alig 1%-ban részesült. Ez 1 milliárd Ft mínusz!

Szakmánk, közös törekvéseinek lejáratására példa nélküli az a miniszteri viselkedés ami hazai és nemzetközi szinten megtörténhetett. De szinte elhihetetlen az is ami a Pro Natura díjak odaítélését megelőzően történt.

A cián katasztrófa idején tanúsított tehetetlenség és hozzá nem értés, huzavona, szintén érthetetlen. Miközben a miniszter minden szerződést magához rendelt előzetes jóváhagyásra, aközben az általa korábban jóváhagyott szerződéseket 8-10 hónap késéssel teljesítették, ha teljesítették (lásd a KAC pályázatokat)!

Nem sorolom tovább. A két év eltelt, mi túléltük! Sajnos ez az időszak sok szervezetnek (és egyéni egzisztenciának) a miénknél komolyabb hátrányt, esetleg a véget jelentette.

Tanulnunk kell belőle!

A változás (végre!) megtörtént. A minisztériumnak új vezetője és annak új munkatársai vannak. Pozitív változások már szűk két hónap elteltével láthatók. Remélem rövidesen konkrétumokról is beszámolhatunk.

Őszinte együttműködési szándékunkat az új miniszternek már felajánlottuk és reméljük, hogy a mínusz két évet hamarosan behozhatjuk.

Mi ezért mindent elkövetünk!

Kállay György
elnök

Tartalom:

2 MEGKÉRDEZTÜNK...

A természetről,
a munkáról...

4 AKTUÁLIS

A méhészek
keresztútjében

Gyurácz József

6 EGY KIS TUDOMÁNY

Szükséges rossz?

Gyurácz József

8 BEMUTATJUK

...a tengelicet

Schmidt Egon

HOVA MENJÜNK

MADARÁSZNI?

9 MOZAIK

12 MONDOM A MAGAMÉT

14 VÁLASZOL SCHMIDT EGON

15 TIZENÉVESEK ÍRTÁK

16 MMM-PROGRAM

18 MME-HÍREK

A címlapon bütyköshattyú,

Matyikó Tibor felvétele.

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

<http://www.mme.hu>

Telefon: 1/275-6267, 1/275-6247

Fax: 1/395-8327

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.

E-mail: madartav@elender.hu

A lap elektronikus változata:

<http://www.madartavlat.hu>

ISSN 1217-7156

A természetről, a munkáról...

A RIPORTOT KÉSZÍTETTE PÉCHY TAMÁS

Máthé András, a Kiskunsági Nemzeti Park természetvédelmi őr beszél munkájáról, a hivatásáról, gondokról és az örömeiről.

- Az a híred, hogy kemény és elhivatott vagy, jól csinálod a dolgodat. Honnan ez a kötődés a természethez?

Ezek a legértékesebb területek

Péchy Tamás

- Kisgyerekkoromtól kezdve szerettem bújni a természetet. Különösen a rovarok érdekelték. Aztán 1995-96-ban lepkekutatásokat végeztem a Kunpeszér, Kunadacsi réteken, ahol most is dolgozom. Mikor elkészült leadtam az anyagot a nemzeti parknak. Azt hiszem, megnyerte a tetszésüket, mert mikor ugyanebben az időben a helyi természetvédelmi őr a Büki Nemzeti Parkhoz ment át dolgozni, az akkori igazgató dr. Iványosi Szabó András felajánlotta, hogy jöjjenek a Kiskunsági Nemzeti Parkhoz dolgozni. Még aznap bementem a parkhoz, megállapodtunk és onnantól kezdve gyakornokként dolgoztam, majd elvégeztem a szükséges vizsgákat, és most már természetvédelmi őr vagyok immáron három éve.

- Nem itt születtél, hogy kerültél közel ehhez a tájhoz.

- Kecskeméti vagyok. A heténygyházi Nyíri erdőbe jártam ki botanizál-

*ni, és rovarokat megfigyelni. Mikor megjelent a "Vörös Könyv" amelyben sokat emlegetik a peszéri pusztát és a Peszéri erdőt, kíváncsi lettem, a vidékre, különösen a magyar sakktábla lepke miatt, hogy hátha megtalálom ott. Ezek lettek volna a babérok. Elkezdtem ide kijárogatni először egyedül, majd a helyi természetvédelmi őrrel, és megszerettem a területet. Jól választottam. Most, hogy már jártam a Kiskunságnak minden zegében-zugában, látom, hogy a legfa-
jgazdagabb, legváltozatosabb élőhely-
lyel rendelkező terület ez a Kun-
peszér-Kunadacs környéke.*

- Természetvédelmi őr lettél, és bent laksz szinte a területed közepében, Kunpeszéren. A munkád során óhatatlanul konfliktusba kerülsz a helyi lakosokkal. Nem okoz ez problémát?

- Abban a faluban ahol egy természetvédelmi őr, vagy akár rendőr, hatósági személy lakik, nem tud igazán beilleszkedni, hiszen Ő egyben hatósági személy is és nem igazán tud összehozni, barátkozni a helyiekkel, mert akkor érzelmeket is vinne a munkába. Ha valaki szabálysértést vagy bűncselekményt követ el, tegyük fel ugyanabban a faluban ahol lakom és jól ismerem, akkor pártatlannak kell lennem. Ezért biztos, hogy soha nem fogok tudni beilleszkedni, soha nem leszek Kunpeszér falu lakosságának a része.

- Mekkora terület van rád bízva?

- Kihirdetéskor a Peszér-Adacsi Tájvédelmi Körzet 5757 hektár volt. Jelen pillanatban két őrkerületet vezetek, az egyik az Adacsi a másik a Peszéri őrkerület. Ez most kibővült a Leveles-réttel, így már több mint 5850

ha védett terület van a gondjaimra bízva. Ehhez jön még a védett területeken kívüli, ún. exlege területek, melyek jellegüknél fogva élveznek bizonyos fokú védelmet, függetlenül attól, hogy hol vannak. Összességükben ezek is több ezer ha kiterjedésűek, s így végső soron több mint 10.000 hektár területnek az őrzését látom el.

- Azt mondtat, hogy ez a legszebb-legváltozatosabb terület, de tudom, hogy azok a területek gazdaságilag is értékes területek, hiszen az itt nyerhető széna országos hírvű, komoly értékkel bír. Emiatt tudom, hogy kemény ütközései vannak a természetvédelemnek a helyi gazdálkodókkal.

- Igen, ami persze adódik abból, hogy mi korlátozunk őket meg gazdálkodóknak. De nem csak a gazdálkodókkal vannak konfliktusaink, hanem esetenként az erdészettel - ezek most megoldódni látszanak -. A Vízügyi Igazgatósággal is vannak kisebb konfliktusaink, bár ezeket is próbáljuk jól összehangolni és megoldani. A nagyobb területen gazdálkodókkal általában könnyebben tudunk egyezkedni, ilyen pl. a KEFAG Rt. Ő is állami vagyont kezel velük jó a kapcsolat, vagy a Sarlós Pusztá Kft. Több mint 800 hektár földtulajdon van a birtokukban velük is jó a kapcsolat. A kis területeken gazdálkodókkal már nehezebb a megegyezés hiszen egy bizonyos kisterületből kell kigazdálkodni az éves jövedelmüket. Őket az általunk előírt korlátozások érzékenyebben érintik. Általában velük van konfliktusunk, illetve azokon a területeken, ahol a Nemzeti Park még nem tudott tulajdonjogot szerezni, és szántóföldi művelés alatt állnak a földek.

A homokterületek jellemző lakója a homoki gyík

Zsoldos Árpád

A Nemzeti Parknak célja az, hogy ezeket a területeket megvásárolja, ha egy mód van rá visszagyepesítse.

- Még egy dolog miatt speciális ez a terület. A rákosi vipera miatt. És e miatt vannak sok esetben szigorúbb korlátozások, amik másutt nincsenek. Hogyan fogadják ezt?

- Változó a fogadtatása, de általában elfogadják az emberek és méltányolják az erőfeszítéseinket. Vannak a kor-

Kardfarkú lepke

Leopold Zoltán

látozások miatt konfliktusok, mint már előbb említettem, de azt hiszem eddig is és ezután is meg fogjuk tudni ezeket oldani.

- Arra Magyarországon még nincs lehetőség, hogy kompenzálják a gazdákat. Ha termény kiesése van pénzt kapna a természetvédelemtől. Hogy tudja még is a nemzeti park kompenzálni őket, hogy ne érje őket túl nagy veszteség?

- Igazából az adok is meg el is veszek politikát folytatjuk. A nemzeti parki tulajdonú területekre öt éves haszonbérleti szerződéseket kötünk a gazdákkal és ebben vannak rögzítve azok a kezelési elvárások, melyek segítenek abban, hogy ne károsodjanak a természeti értékek. S ha ennek során erősen korlátozottak a gazdálkodásban úgy próbálja a nemzeti park kompenzálni őket, hogy lényegesen alacsonyabb éves bérleti díjat állapít meg.

- A vadászok panaszkodnak, hogy rengeteg a vadászó, nem ritka a védett madarak lelövése. Mennyire jellemző ez?

- Általában idényjellegű. A vadászható fajok pusztításáról én is csak hallok. A védett fajok esetében már konkrét adataim vannak. Nem csak a védett állatokat lövik, viszik, hanem a védett növényeket is. Amikor a a szi-bériai nőszirmot természetes állapotban van akkor attól kell félni, hogy a terméseit viszik el. Amikor elkezd virágozni a kornis tárnic, akkor attól kell félni, hogy azt szedik le. A téli vagy a

dürgési időszakban a tűzokokat kell féltetni, mert az orvvadászok őket sem kímélik. És hát ma már nem ritka, hogy a szuper autókkal, fegyverekkel felszerelt orvvadászok rálőnek az őket kérdőre vonóra. Veszéllyel jár a munka, de az ember vállalja hogy sikerre vigye a természetvédelmet.

- Mik azok az érdekességek, kuriózumok amik ezeken a területeken vannak?

- Növényekkel kezdeném A Duna-Tisza közén előfordul kb. 120-130 védett növény faj. Ebből a Peszér Adacsi Nemzeti Parki Természetvédelmi törzsterületen, illetve a Peszéri erdőben előfordul 110. 28 orchidea faj fordul elő. Igazi kuriózum, a mintegy 40 000 tő szarvas bangó, mely a turján vidékén fordul elő. A többi orchidea faj közül, a légybangónak vannak nagy állományai. Nagy értéket képvisel az óriás útifű, az egész Kárpát-medencében csak Peszéren fordul elő, külön természetvédelmi területen. A Szalag erdő természetvédelmi területet ezért hozták létre, ennek a fajnak a védelmére.

A védett rovarok közül említésre méltó az óriás törös darázs, 50 000 Ft az eszmei értéke, az óriás galacsin hajtó, a szarvas ganéjtúró bogár, és szinte minden hónapban fogok valami új lepke fajt a Peszéri erdő térségében.

A hüllők és kétélűek szempontjából is nagyon gazdagok vagyunk. A hét hazai gyíkfajból hat előfordul a területen. Megtalálható a törékeny- a pannon- a zöld- a homoki- és a fűrgy gyík, lápréteken az elevenszülő gyík. És van egy érdekes jószágunk Peszéri kormos gyík - így neveztük el az itt ta-

Nagy póling

Péchy Tamás

lálható fekete színű zöld gyíkot, mely valószínűleg egy melanisztikus változat. A szenzáció a rákosi vipera Kunspezéren illetve az, hogy egyáltalában ekkora területen előfordul. Nagyon kevés példányszámban fordul elő a védett területen is, tehát tényleg rászorul a védelemre.

A madarak közül, ami nagyon érdekes a tűzok, aminek emelkedőben van az állománya. Amikor idekerültem akkor 17 példány költött, 4 év alatt sikerült 30 fölé emelni az állományt. Ehhez kellett a gazdálkodóknak a segítségével.

Nagy pólingnak vannak nagy állományai a területen több mint 20 pár költ, szép számmal van hamvas réti-héja, fészkel a darázsölyv, a kerecsen sólyom, a fekete gólya. Emlősök közül említésre méltó a vadmacska és a vidra.

- Utolsó kérdés. Nemrég a természetvédelmi örök revolvvert kaptak. Mit szólnak ehhez?

- Elég idegenkedve fogadtuk, annak ellenére, hogy korábban is volt szolgálati fegyverünk, egy puska, amivel úgymond a vadgazdálkodásban a dűvadirtásban is részt vehettek a természetvédelmi örök, persze ehhez tag-nak kellett lenni a helyi vadásztársaságban. Ez a rendszer megszűnt és helyette szolgálati pisztolyt kaptunk, amit önvédelmi célra használhatunk. Nekem még nem kellett használnom, és remélem nem is kerül rá sor.

Volt már, hogy önvédelmi helyzetben előkellett vennem, de nem kellett használnom. A használata egyébként szigorúan szabályozva van. A szolgálati naplóba felkell tüntetni ha az ember kiviszi terepre a fegyvert, azt is amikor kivette a zárt szekrényből, amikor visszarakta. Nem szívesen szoktam elővenni, csak akkor amikor tudom, hogy olyan helyre megyek, ahol konfliktus helyzetbe kerülhetek, vagy amikor esti őrzésre megyek. Pél-

dál amikor a téli időszakban tűzok-őrés volt akkor mindennap elővettem a fegyvert és kivittem magammal. Nagyon meg kell gondolni, hogy mikor használja az ember. Ez az utolsó eszköz. Gázspray-t adtak még szolgálati önvédelmi fegyvernek. Ez az amit használni lehet. □

A méhészek keresztüzében

GYURÁ CZ JÓ ZSEF

Az utóbbi években egyre több helyen tapasztalhattuk a gyurgyalag fészkelésének szándékos elpusztítását. Betömik a fészkelő üregek bejáratát, vagy kéncsík égetésével pusztítják el a fiókákat. Ezeket az indulatból fakadó madárpusztításokat gyakran a gyurgyalagtelep közelében lakó méhész végzi, aki saját méheit és méztermelését félti a gyurgyalagoktól. A gyurgyalag és az ember konfliktusa nem egyedi eset, sok hasonló történetet ismerünk, például a kárókatona és a haltenyésztők, a vetési varjú és a kukoricatermesztők, az egerészölyv és a vadászok konfliktusa mindig is vitát okozott a faj által érintett gazdálkodó emberi csoportok és a természetvédelem között, de a békákkal "háborúsdít játszó" gyermek sem ismeretlen szerep. Egy-egy állatfaj egyoldalú megítélése általában az állat egyedeinek pusztítására készíti az embert. A gyurgyalagot nem ismerő vagy a gyurgyalagra neheztelő emberekkel folytatott beszélgetések során általában a következő kérdések merülnek fel.

SOK VAGY KEVÉS GYURGYALAG VAN MAGYARORSZÁGON?

Pontosan nem tudjuk, hogy mennyi. 1997 óta a Központi Környezetvédelmi Alap (majd a Környezetvédelmi Alap Célelőirányzat) támogatásával és elsősorban a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület aktív tagjainak részvételével elindult "Országos gyurgyalagállomány-felmérő és védelmi program" egységes módszerrel végzett felmérése alapján az alábbi adatok állnak rendelkezésünkre. 1997-ben 2730 (17 062,5 km²), 1998-ban 4273 (26 706,2 km²), 1999-ben 3111 (19 443,75 km²) 2,5x2,5 km-es UTM-négyzetben mértük fel a gyurgyalag állományát. 1997-ben 335 költőhelyen összesen 4113 pár, 1998-ban 644 költőhelyen 6357 pár, 1999-ben 694 költőhelyen 5500 pár gyurgyalag költött. A konkrét adatok alapján a hazai állományt 20-25 ezer párra becsülhetjük.

1997 előtt nem volt standard módszerekkel végzett állományfelmérés

Magyarországon (az 1949. évi számlálás szerint mindössze 1200 pár költött hazánkban, de valószínűleg több lehetett, mert akkor még nem volt ilyen szervezett adatgyűjtés), így a jelenlegi adatokat nincs mihez viszonyítani, nem tudjuk, hogy a jelenlegi állomány nagysága a korábbi állomány nagyságához képest nőtt-e, vagy csökkent.

Tudomásom szerint más európai országban sincs a gyurgyalag ottani költőállományára vonatkozó megbízható adatsor, kivétel néhány olyan országot, például Lengyelországot, ahol kis számban (500 pár alatt) költ gyurgyalag. A dél- és kelet-európai országokban, pl. Törökországban és Portugáliában, valamint Oroszországban és Ukrajnában biztos, hogy a magyarországi állománynak többszöröse költ. A tőlünk nyugatra és északra fekvő országokban sokkal kevesebb lehet a költő gyurgyalagok száma, mint hazánkban. Nagy-Britanniában és Skandináviában nem költ.

HOL ÉS MEKKORA TELEPEK BEN KÖLT A GYURGYALAG?

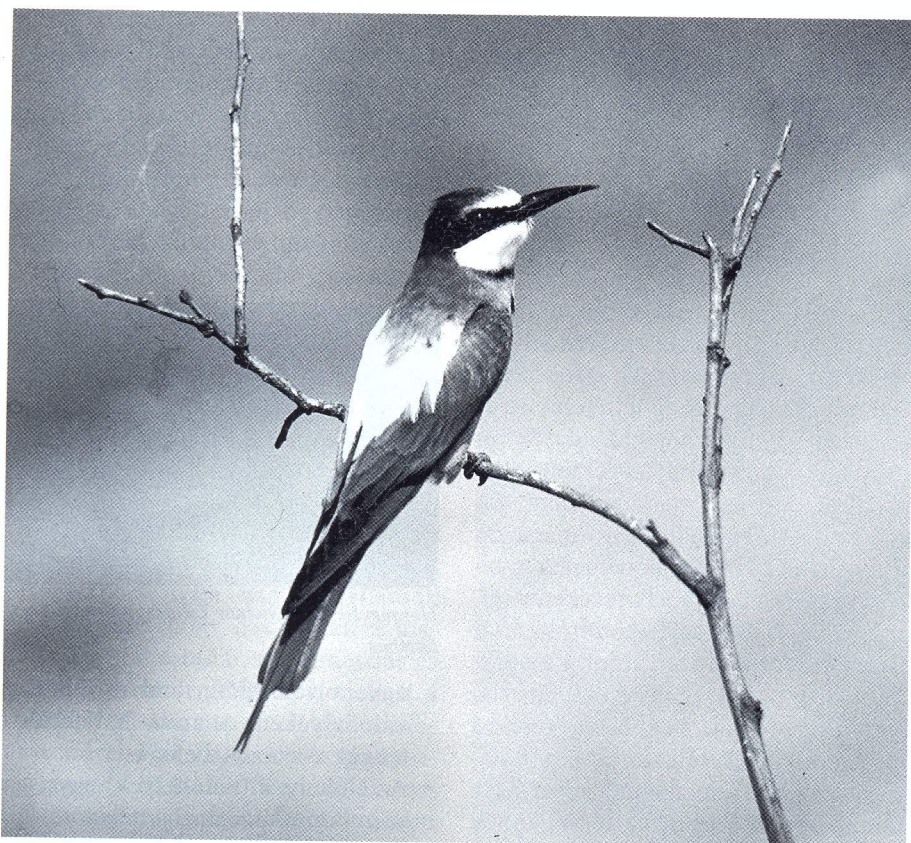
A hazai állomány eloszlására vonatkozóan azt állapíthatjuk meg az utóbbi évek felmérései alapján, hogy a költőhelyek 90 százalékánál az egyes helyeken kevesebb, mint 20 pár gyurgyalag költött. Az ilyen kis telepeken költött a felmért állomány kétharmada. Egy-egy pár is sokfelé megtelepedhet, ahol a talajadottságok és a földfelületek erre alkalmasak. Ötven vagy több párból álló költőtelepeket, amelyek az összes felmért telep 1-3 százalékát alkotják, és ahol a felmért fészkelő párok 10 százaléka költött, az alábbi tájakon figyeltünk meg: Zalai-dombság, Külső-Somogy, Gerecse, Velencei-hegység, Mezőföld, Gödöllői-dombság, Tápió-vidék, Bükkalja, Taktaköz, Körös-vidék.

Az 1998-ban lakott költőhelyek 41%-a bezárt homok-, kavicsbányában, 23%-a működő homok-, kavicsbányában, 36%-a más módon (pl. löszmélyút, kubikgödör, ázott kút) keletkezett függőleges földfalban ala-

kult ki. 1999-ben kevesebb volt a bányákban költők aránya (30%). Jelenleg a hazai költő állomány körülbelül kétharmada emberi tevékenység következtében kialakult homok- és löszfalakban költ. Korábbi megfigyelések során tapasztalt több száz párból álló telepeket ma nem ismerünk Magyarországon, bár még jelentős területekből, pl. Bács-Kiskun és Békés megyéből, Somogy megye nagy részéről nincsenek adataink.

MIVEL TÁPLÁLKOZIK A GYURGYALAG?

A gyurgyalag repülő rovarokat zsákmányol, melyeket ügyes fordulékonyással repülés közben kap el. Egy Hódmezővásárhely határában költő gyurgyalagpár az alábbi arányokban fogyasztotta az egyes rendszertani csoportokba tartozó rovarokat: szitakötő 5,3%, egyenesszárnyú (szöcske, tücsök, sáska) 1,2%, poloska 4,9%, kabóca 0,4%, bogár 3,3%, lepke 2,9% kétszárnyú (légy, bögöly, szúnyog) 3,7% és hártványú (méh, darázs) 78,3% (dr. Gyovai Ferenc vizsgálata alapján). A házi méh aránya a gyurgyalag táplálékában minden külföldi és hazai vizsgálatban más és más, általában 8 és 20 százalék között változik, néha előfordul 20 százalékánál nagyobb arányban is. Ez függ az időjárástól, a vizsgált egyed repülési képességétől és táplálékválasztási szokásától (preferencia-viszonyok), a vizsgálati időben és helyen élő, a gyurgyalag táplálékaként előforduló rovarpopulációk egyedszamarányától. Ez utóbbit nagymértékben befolyásolja az egyes rovarok populációdinamikája (gradáció), illetve a költőtelep és a méhészet, méhlegelő közti távolság. Ha a gyurgyalagtelepek közelében, 1-2 kilométeres távolságon belül méhkaptárak vannak, akkor a nagyobb sűrűségben jelen lévő házi méhek aránya megnő a madarak táplálék-összetételében. Ugyanígy, ha valamelyik más rovarfaj (pl. vetési szipoly) populációjának gradációja a kitörési szakaszba kerül, egyedszáma és aránya a gyurgyalag táplálékában

Egyik legszebb madarunk a gyurgyalag

Péchy Tamás

hirtelen megnő. A táplálékvizsgálatok mindegyike szerint a másik eset, amikor a házi méhek aránya megnő a gyurgyalag táplálékválasztásában, a borús, esős, hűvösebb időszakokra jellemző. Ekkor ugyanis más repülő rovarok repülési aktivitása kisebb.

MIÉRT VÉDETT A GYURGYALAG, AMIKOR SOK, HASZNOS HÁZI MÉHET PUSZTÍT EL?

A gyurgyalag hazánkban 1954 óta védett, 1982 óta fokozottan védett faj, eszmei értéke 100 000 (egyszázezer) forint. A Magyarországi Vörös Könyv aktuálisan veszélyeztetett fajként, az Európa Tanács Berni Egyezményének (a veszélyeztetett fajok élőhelyeinek védelmét biztosító nemzetközi egyezmény, melyhez Magyarország is csatlakozott) II. Függeléké szigorúan védett fajként tartja nyilván, és szerepel a 74 legveszélyeztetettebb hazai szárazföldi gerinces faj listájában is. (Az MME Vörös Listájából kimaradt, pedig a tapasztalatok szerint a gyurgyalag egyáltalán nem tartozik a Magyarországon kedvező védelmi helyzetű madárfajok közé.)

A védettség egyik oka, hogy egyes európai országokban, például Bulgáriában, Görögországban és Portugáliában az állomány csökkenését tapasztalták. A másik, hogy a Földközi-tenger térségében, az őszi vonulás során

több tízezer példányt lőnek le évente. A harmadik, hogy költési időszakban sok fészakalj pusztulhat el véletlenül (pl. homokbányászat) vagy szándékosan (költőüreges betömése) emberi tevékenységek következtében.

A gyurgyalag védettségének feloldását szeretnék a méhészek, mert jelentős mennyiségű házi méhet is fogyaszt. Ennek alapján számos madárfaj védettségét meg lehetne szüntetni, hisz például a szürke légykapó, a széncinege, a kakukk, a töviszúró gébics és még sok más faj táplálkozik házi méhvel, legfeljebb kevésbé látványos módon, mint a gyurgyalag. Egy madárfaj jelentősége (emberi szempontból hasznossága) egyébként sem csak a táplálékának minőségétől függ, hanem a kárókatona esetében is bebizonyították. A kárókatona kárt okoz közvetlenül a halfogyasztása révén a halászoknak, de a víz nitrogéntartalmának jelentős csökkentésével nagymértékben lassítja a víz eutrofizációját, így a vízminőség javításával a haltenyésztés hosszú távú feltételeinek fenntartásában is jelentős szerepe van (részleteket ld. Prof. Gere Géza és társainak kutatási eredményeinél, MME II. Tudományos Ülése, Szeged). A táplálkozási kapcsolatok nemcsak az anyag- és energiaáramlás irányát jelölik ki, de jelentős hatásuk van mind a zsákmány, mind a

ragadozó populációk szabályozásában, így az egész életközösség stabilitásának fenntartásában. A gyurgyalagnak is megvan a maga ökológiai feladata a saját életközösségében, ami az törzsfajlás során alakult ki, és amiről még nagyon keveset tudunk. A védettség feloldásával hazánkban is zöld utat kapna a gyurgyalagok lemezárllása, ellentétben az európai elvárásokkal.

HOGYAN LEHET VÉDEKEZNI A GYURGYALAGOK HÁZIMÉH-FOGYASZTÁSA ELLEN?

A gyurgyalagtelep 1-2 km-es körzetében nem ajánlott méhkaptárkat telepíteni, mert a nagy egyedszámban jelenlevő méhek könnyen elérhető táplálékforrást jelentenek a gyurgyalagok számára. A megfigyelések szerint költési időszakban, június elejétől július végéig, a gyurgyalagok a teleptől számítva néhány száz méteres távolságon belül fogják zsákmányukat. Hűvös, borús időben a költőtelephez közeli méhészetekben gondoskodni kell a méhek védelméről a kaptárnyílás időleges elzárásával. Méhkaptárak környékén különféle riasztási módszereket lehet alkalmazni (pl. kereplő, mozgó ragadozómadár-röpkép) elsősorban 8 és 12 óra, valamint 14 és 16 óra között, amikor a madarak etetési aktivitása a legintenzívebb. A gyurgyalag riasztó hangjának magnóval történő lejátszásával is lehetne próbálkozni, de tudomásom szerint Magyarországon nincs használható felvétel (Ország Mihály szóbeli közlése).

A leghatékonyabb védekezési módszer még nem igazán ismert, ennek kiválasztásában és elterjesztésében együttműködhetnének méhészek és madarászok, illetve a leghatékonyabb módszer alkalmazását támogathatná az állami természetvédelem. Több alkalommal felvetődött, hogy a gyurgyalag méhfogyasztásából származó kárért a méhész valamilyen módon kártérítést kapjon az államtól. De hogyan bizonyítja be a méhész, hogy körülbelül mennyi méhet ettek meg éppen a gyurgyalagok a saját méhészetéből? Ilyen alapon minden madárfaj méhfogyasztása után kártérítést lehetne igényelni, amit - azt hiszem - senki sem gondol komolyan. A madarak halomra lövése, fiókáinak gyalázatos módon történő elpusztítása nem megoldás. A gyurgyalaggal is együtt kell élnünk, mint annyi más fajtársunkkal. □

Szükséges rossz?

GYURÁ CZ JÓ ZSE F

Az utóbbi években gyakran hallani a madarak hálókkel történő befogására és a madarak gyűrűzésére vonatkozó negatív kritikákat, amelyeknek egy-egy esetben lehet is alapjuk, például a hanyag hálólélenőrzés, a védett területen történő engedély nélküli madárfogás, az adatok feldolgozatlansága vagy nem kellő színvonalú publikálása stb. A természetvédelemi előírásokkal összhangban végzett madárgyűrűzés gyakorlati kivitelezéséhez pedig az állami természetvédelemben dolgozók és a gyűrűzők számára is elfogadható írásos anyag van, az MME Gyűrűző-és Vonuláskutató Szakosztályának etikai szabályzata. Sőt, a jövőben jogi, természetvédelmi ismeretekből is

vizsgáznia kell annak, aki madárgyűrűzői engedéllyel szeretne rendelkezni. A madárgyűrűzésnek azonban a tudományos alaposság feltételeinek is meg kell felelnie, hogy az adatok tudományos módszerekkel feldolgozhatók legyenek, és a madárvédelem számára is használható információkat nyújtsanak. A madarak befogása, gyűrűzése nem lehet öncélú tevékenység!

A hálózással egybekötött, standardizált madárgyűrűzés, mint a madárpulációk nagyságát, térbeli eloszlását, dinamikáját, vonulását, túlélési arányait, élőhelyválasztását stb. feltáró módszer véleményem szerint napjainkban sem szorult háttérbe, annak ellenére, hogy új kutatási módszerek jelentek meg.

A standardizálás jellemző:

- Minden év ugyanazon időszakában,

Harangi István és Molnár Zoltán a pacsmagi halastóban

Péchy Tamás

ugyanolyan időtartamban, állandó hálóhelyeken, állandó hálófelülettel végzett madárfogás.

- Az élőhelyek (hálóhelyek) egységes szempontok szerinti jellemzése.
- A madarak ökomorfológiai bélyegeinek (pl. szárnyhossz) egységes módszerrel történő mérése.
- A madarak testtömegének és raktározott zsírmennyiségének egységes módszerrel történő mérése, becslése.

A standardizált madárgyűrűzéssel nyert adatok megfelelő statisztikai módszerekkel történő elemzése például az alábbi kérdések megválaszolásához adhat információkat:

- Hogyan változik a vonuló fajok állomány nagysága?
- A vonulási útvonalak, a vonulás közbeni pihenő- és táplálkozóhelyek hol vannak?
- Egy adott pihenő- és táplálkozóhelyen a vonulásukat megszakító madarak honnan származnak?
- Mely helyeken tudnak elegendő energiát raktározni az ökológiai barriererek átrepüléséhez?
- Hol vannak az egyes populációk afrikai telelőhelyei?
- A fenti kérdésekben megfogalmazott tényezők hogyan változnak a globális felmelegedés és más környezeti változások hatására?

Hogy a feltett kérdéseket mennyire lehet pontosan megválaszolni a palearktikus-afrikai vonuló madárfajoknál, vagy csak "tippelni" tudunk, az elsősorban attól függ, hogy mennyire intenzív és kiterjedt a standardizált madárgyűrűzési hálózat a hosszú távú vonuló madárfajok elterjedé-

Sárgarigó

si területén. Ezért 1994-ben 18 ország több mint harminc kutatócsoportjának részvételével és az "European Science Foundation" támogatásával megalakult az "European-African Songbird Migration Network" project, amely a nyugat-európai populációk vonulásának kutatását hangolja össze. A kelet-európai vonuló populációk kutatásának koordinálására, hatékonyabbá tételére jött létre 1999-ben a Lengyel Tudományos Akadémia támogatásával a "South-East European Bird Migration Network" program. A madárgyűrűzésnek mint kutatási módszernek az alkalmazhatóságát és fontosságát az is alátámasztja, hogy az Európa Unió Madártani Utasítása V. függelékében utalás van a tagállamok felelősségére, hogy használják a madárgyűrűzést a radar, a telemetriás és a laboratóriumi módszerek mellett a vonuló madarak populációinak monitorozására. Kár és szakmai hiányosság, hogy a hazai Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszernek nem lett része az MME "Actio Hungarica" gyűrűző és vonuláskutató programja.

A radarral történő vizsgálatok a vonulás finom részleteinek, az egyes fajok élőhely-preferenciájának, az élőhelyek vonulásban betöltött szerepének, az intrapopulációs sajátosságok (pl. a vonulás ivar- és korfüggése) feltárására nem alkalmasak, ehhez a madarak egyedi megjelölésére, mérésére van szükség.

A rádiós nyomon követés és egyéb biotelemetriás módszerek kiegészíthetik a gyűrűzéssel nyert információkat, de helyettesíteni azt - véleményem szerint - a jövőben sem fogják, mert ezeknek a módszereknek is megvannak a sajátos korlátai, pl. a szárnycsapások akadályozása, vedléskor elveszik az adó, stb. (ld. Fuisz T. 1995. *Ornis Hungarica* 5: 1-2). Ezért a nagy példányszám jelölésére, különösen kisebb, 10-15 gramm tömegű madaraknál nem alkalmasak, így nem szolgáltatnak elegendő adatmennyiséget a sztochasztikus jelenségek statisztikai elemzéséhez. Ez pedig a modellek (pl. az optimális zsírraktár és a vonulás sebessége közötti kapcsolat) teszteléséhez is elengedhetetlen.

A madárgyűrűzésnek nagy hátránya, hogy a módszer standardizálásához viszonylag sok megbízható szakemberre (gyűrűző) és segéderőre (szedő) van szükség. Ez befolyásolja kétségtelenül a helykiválasztást is, amiben nem utolsó szempont a terü-

Kis poszáta

let megközelíthetősége és az, hogy a folyamatos terepi munkához alapvető infrastrukturális feltételek adottak-e. Ez utóbbi feltételek a jól szervezett madárgyűrűző állomásokon, madárvártákon (pl. Fenékpusztá, Ócsa, Sumony, Tömörd) adottak. A hátrányok, hiányosságok ellenére úgy látom, hogy a fajok biológiájának alaposabb megismerésében, a standardizált hálózás-gyűrűzés, jelölés-visszafogás, mint kutatási módszer a jövőben is

meghatározó lesz nemcsak a vonuláskutatásban, de az ornitológia más területein is. Ezt tapasztaltam azokon a nemzetközi madártani konferenciákon (az EOU 1., Bologna 1997 és 2., Gdansk 1999 Kongresszusa, "Bird Ringing 100 Years", Helgoland 1999) is, melyeken az utóbbi években vettem részt, és bízom benne, hogy a jövőben Magyarországon is így lesz a hazai madártan és madárvédelem érdekében. □

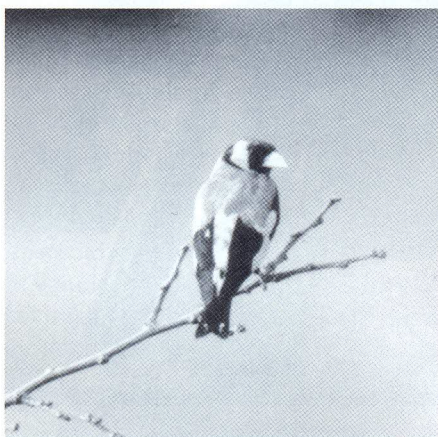
Erdei pityer

Rácz Nikoletta felvételei

...a tengelicet

SCHMIDT EGON

E szép tarka madár küllemét aligha kell ismertetni, hiszen tengelicként vagy németből átvett népies nevén említve stiglicként majdnem mindenki ismeri. Az ivarok hasonlóan színezettek, de a hím feje elején a piros mező a szem vonalán túl nyúlik, válltollai feketék, míg a tojóé barnásan árnyaltak.

Pihenő tengelic

Bóhm András

A tengelic egyike leggyakoribb, legelterjedtebb madarainknak, a zárt erdők kivételével bárhol és az év minden szakában találkozhatunk vele. A költési időben párokkal vagy magányos madarakkal (a tojó kotlik), a nyár derekától a fészkelések kezdetéig kisebb-nagyobb csapatokkal. Az összetartó csapatban, hullámvonalban repülő vagy a bogáncsokon táplálkozó madarak pazar látványt nyújtanak, a fekete evezőiken végighúzódo széles, citromsárga szalag ilyenkor érvénysül igazán.

A nyílt területek mellett rendszeresen találkozhatunk tengelicekkel a településeken, tanyákon, falusi, városi kertekben is. Nem kerülik el a nagyvárost, így Budapestet sem. Lakásom környékén évente több helyen is halom rendszeresen énekelni, egyebek

Rendszeres vendég az etetőn

Péchy Tamás

mellett a Kálvin-téri áruházzal szemben álló platánokon, a Mátyás utcában vagy a csarnok-téren, de nyilván hasonló tapasztalataik vannak másoknak Budapest egyéb részein is. A hímek éneke a magevők között egyike a legjobbaknak, talán csak a kenderike kelhetne versenyre velük. Nem túlságosan hangos, folyamatos, nagyon kellemes csicsérgés, melynek során a madár az egyes, egyébként egybefolyó strófákat gyakran ismétli, de énekébe szövi jellegzetes kapcsolattartó hangját, "tiglit" hívogatóját is. A strófák között gyakran hallunk finom trillákat is.

A párok egy-egy szezomban összetartanak, de előfordul, hogy a hím "félrelép" és ha erre alkalma nyílik, más tojóval is párizik. Évente kétszer nevelnek fiókákat. A fészkek helyét a tojó választja a korona valamelyik szélső ágán. Akácon, nyárfán, a városokban és falvakban gyakran gyümölcsfákon, vadgesztenyén, esetleg gömbakácon épít. A viszonylag kicsi, de mély csészéjű fészket bogáncs- és nyárfapihékkal, szőrszálakkal béleli. Amíg épít, a hím a közelben örökdi, énekel és veszély esetén figyelmezteti párját. A tojó kotlik a 4-5, kékesfehér alapon mérsékelt foltos tojás, a hím eteti közben. A fiókák 12-13 nap alatt kelnek ki és kéthetesen hagyják el a fészket. Az első napokban a lombkoronában rejtőznek és lármázva követelik az eleséget, ha valamelyik öreg madarat megpillantják. Amikor már jól repülnek, az egyik szülő - általában a hím - egy ideig még vezeti őket, később több kirepült család gyakran egyestül és akár hosszú ideig összetartanak. A fiatalokat könnyű felismerni, mert a fejük szürke, piros tollaik csak az első vedlés után kapják meg.

A tengelic főként apró gyommagvakkal táplálkozik, de tavasszal levéltetveket és rovarlárvákat is fogyaszt. Fiókáit az első napokban részben szintén ezekkel eteti. A hazai állomány egy része ősszel Dél-Európába repül, ugyanakkor észak felől érkeznek hozzánk tengelicek. A nálunk telelők az etetőre is járnak. □

Hova menjünk madarászni?
Kóky Szabolcs rovata

Kezdetét vette az őszi madárvonulás, vétek hétvégéinket otthon tölteni. Érdemes meglátogatni az olyan bokrosokat, amelyekben megtalálhatóak az énekesmadarak táplálékául szolgáló fajok (borda, berkenye, ezüstfa). Különösen az olyan területek vonzzák a madarakat, ahol ivóvizet is találnak (patak, csatorna, folyók mentén). Egy öreg ártéri erdő mellett ne menjünk el csukott szemmel. Szeles, hideg időben azonban ne reménykedjünk sok madárban.

Nagy élményben lehet részünk, ha vizes területekre kirándulunk. A halastavak lecsapolt medrei partimadarak tömegeinek nyújtanak táplálkozó és pihenőhelyet. A vízzel teli tavakon pedig különböző récékhez lehet szerencsénk (amelyek gácsérjai sajnos egészen októberig még a tojóhoz hasonló nyugalmi tollzatban vannak). Tatahoz közel található a Naszály-Ferenc-majori halastórendszer. Megközelíthető autóbusszal (Naszály községben kell leszállni), vagy autóval a 100-as úton. Szép emlékeim fűződnek a tápiószecsői és a rétszilasi halastavakhoz is. Mindkét terület könnyen megközelíthető vonattal, a tavak az állomás közelében vannak. Rétszilásra Sárbogárdon keresztül lehet eljutni. Csak néhány ötletet merítettem emlékeimből, de mindenki találhat lakóhelyéhez közel eső, madarászásra alkalmas területet. Nagyon fontos látogatásunkról a halastavak kezelőit, tulajdonosait előre értesíteni, nehogy orvhorogásznak gondoljanak minket.

Hasonló fajokkal találkozhatunk folyóink, elsősorban a Duna és a Tisza mentén is. Érdemes egy pillantást vetni az alacsony vízállásnál kibukkanó zátonyokra, iszapos partszakaszokra.

"Madarak és fák napja" országos verseny

Herman Ottó javaslatára Apponyi Albert vallás- és közoktatási miniszter 1906-ban rendelte el, hogy valamennyi iskolában - minden évben - egy külön napot szenteljenek a "madarak és fák napjának". A 60-as évek közepéig az iskolák éves programjának szerves és elmaradhatatlan része volt ez a nap. Majd egyre jobban feledésbe merült, és a 80-as évektől egyáltalán nem szerepelt a jeles napok között. Hosszú várakozás után - 1994 áprilisában - a KTM miniszteri rendeletben május 10-ét jelölte ki a "Madarak és fák napjának".

Az utolsó feladatsoron dolgoznak a csoportok

A jeles naphoz kötődő csapatverseny 1994-ben pécsi kezdeményezésre (ZOO-park) indult. 1998-ig a verseny meghívásos jellegű volt, a döntőt hét körzeti központban megrendezett selejtező előzte meg. A verseny házigazdája évente változott, mert a győztes csapatra várt a következő évi megmérettetés szervezése és lebonyolítása (Pécs - 1994, Dombóvár - 1995, Zalaegerszeg - 1996, Kaposvár - 1997, Dombóvár - 1998). A verseny kiírásában és lebonyolításában 1999-ben változás történt.

Az MME 25. évfordulója adta az ötletet és az aktualitást. A Dombóvári Csoport vállalta, hogy a versenyt országos nyitottsággal hirdeti meg, megtartva a csapatverseny jól bevált formáját. Így újabb lehetőséget biztosít azoknak a tanulóknak, akik szaktábori, madárgyűrűző-vonuláskutató, szakköri, természetjáró és madarász-sulis programok során szerzett ismereteikről, terepi tapasztalataikról és megfigyeléseikről közösségben - csapatverseny formájában - szeretnének számot adni.

A verseny tartalma: az általános iskola tananyagához kapcsolódó biológiai ismeretek, az év fája és madara, egy megnevezett nemzeti park nö-

vény- és madárvilága, általános madár- és élőhelyvédelem, a hazai madárvilág megadott csoportjai, madárhangok (50 faj).

A verseny háromfordulós: házi, körzeti és országos. Az iskolai fordulók legjobb csapatai nevezhettek a 14 körzeti központba, onnan csak a legjobbak juthattak Dombóvárra, az országos döntőbe.

A verseny fő támogatói: Az MME, a KOKOSZ és a Környezetvédelmi Minisztérium.

1999-ben 1200, az idei versenyen közel 2000 tanuló vett részt. Az országos döntőbe jutott 14 csapat Tiszavasváriból, Felsőnyékről, Keszthelyről, Balmazújvárosból, Répcelakról, Dombóvárról, Miskolcra, Szarvasról, Pécsről, Tokodaltáróból, Gyömöréről, Csátaljáról, Tiszapüspökiből érkezett. A május 12-13-án lebonyolított verseny házigazdája a Molnár György Általános Iskola volt. A versenyzőket, a felkészítő tanárokat és a meghívott vendégeket Tóth Attila polgármester, majd Fidlóczky József, az MME ügyvezető igazgatója köszöntötte. A vendégül látó intézmény tanulóinak műsorát követte a tíz fordulóból álló verseny. A feladatok között szerepelt: az év fája, a Bükk Nemzeti Park ismerete, madár- és növényfelismerés diáról, madárhang-felismerést követő rajzos feladat, fészekazonosítás madárhang segítségével, növényfelismerés terepen, nyomolvasás, preparátumok felismerése és az év madara. A kilencedik forduló befejezése után a nagy esélyes tiszavasvári csapat vezetett, néhány ponttal megelőzve a többieket.

Este Palkó Sándor ornitológus, nemzeti parki szakember a Kis-Balaton természeti értékeiről tartott diavetítéses előadást.

A második nap programja a madárvilágában újra a régi időkre emlékez-

Madármegfigyelés a Kányavári-szigeten

Versenyfelhívás

Az MME Dombóvári Csoportjának Természetvédelmi és Környezetvédelmi Oktatóközpontja, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) és a Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége (KOKOSZ) a 2000/2001. tanévre meghirdeti a "madarak és fák napja" országos versenyt.

A verseny célja: Versenylehetőség biztosítása azoknak a természet iránt érdeklődő tanulóknak, akik szaktábori, madárgyűrűző-vonuláskutató, szakköri, természetjáró, madarász-suli... programok során szerzett ismereteikről, terepi tapasztalataikról, megfigyeléseikről közösségben - csapatverseny formájában - szeretnének számot adni.

A verseny tartalma: Az 5-6-7. évfolyam tananyagához kapcsolódó természeti, környezetvédelmi, biológiai alapismeretek. Kaán Károly és Herman Ottó munkássága. A Kiskunsági Nemzeti Park értékei. Az év fája és az év madara. Általános madár- és élőhelyvédelem. Gólyaalkatúak. Héjaalkatúak. Házunk, kertünk madarai. Homoki tölgyesek. Borókások. Terepi munkához szükséges eszközök és kellékek ismerete és használata.

Nevezés: Iskolák, szakkörök, madarász-sulik három fős csoportjainak jelentkezését várja a 14 körzeti központ.

Határidő: 2001. március 25.

A verseny alapirodalma: 5-6-7. oszt. biológiai tankönyv, Madárvédelem c. könyv (Schmidt E.), Magyarország madarai c. könyv, a Kiskunsági Nemzeti Park c. kiadvány, Kis növényhatározó.

A verseny fordulói:

1. Házi, városi versenyek: 2001. március 10-ig
2. Körzeti fordulók: 2001. március 30-án
3. Országos döntő: 2001. május 11-12-13-án

A körzeti versenyek színhelyei: Budapest, Kazincbarcika, Tiszavasvári, Debrecen, Szeged, Tiszapüspöki, Kecskemét, Szekszárd, Kaposvár, Pécs, Szombathely, Zalaegerszeg, Sarród, Székesfehérvár.

A csapatok

a településükhöz legközelebb eső központnál jelentkezhetnek.

tető Kis-Balaton területén zajlott. Az autóbussos kirándulás első állomása Nagybajom volt, "a gólyás falu", itt él hazánkban a legtöbb gólyapár (31). Hosszabb ideig tartózkodtunk Marcaliban, a Dunántúl egyik legjelentősebb partifecske telepénél, ahol 20-25 pár gyurgyalag is költ. Vezetőnk - Palkó Sándor - szolt a parti költőhelyeket veszélyeztető tényezőkről: a partomlásokról, az emberi zavarásról és szándékos kártételről, a kismillósok, a róka és a borz kártételeiről.

A helyezett csapatok (jobbra a győztes székesfehérvári, mellettük a tiszavasvári, guggol a csátaljai csapat)

Utunk harmadik állomása Fenékpuszta volt, ahol a tanulók és kísérőik nagy érdeklődéssel hallgatták a gyűrűzőközpont munkájáról, terveiről szóló tájékoztatót. A gyűrűzési bemutatónak után önállóan kellett a területen lévő madárvédelmi bemutatókeretet megtekinteniük a versenyzőknek, számítva az ezzel kapcsolatos kérdésekre! A program befejező részében Palkó Sándor a terület védett és fokozottan védett növényeit mutatta meg az érdeklődőknek.

Az igazi élmény már nem sokáig váratott magára, közel kétórás madármegfigyelés következett a Kis-Balaton legszebb részein. Lenyűgöző látvány volt a - Dunántúl legnagyobb mester-

séges partfalában költő - több ezer partifecske, a közelről megfigyelhető fattyúszerek telepe, a különböző gémfajok tömege, a kormoránok költőhelye, a ritka récefajok gyakorisága. A program a Kányavári-szigeten zárult, ahol a terület bejárása után - jegyzetfüzetek használata nélkül - a befejező feladatsort kellett megoldaniuk a csoportoknak. Élmény volt nézni a csoportok - felnőtteket is megszégyenítő - fegyelmezett és koncentrált munkáját.

A verseny eredményhirdetését több csapat is bizakodva várta, a terepgyakorlat előtti sorrend - nem kis meglepetésre - alaposan átrendeződött.

A versenyt Kállay György az MME elnöke, egyben a zsűri elnöke értékelte. A verseny végeredménye:

1. Sziget Utcai Általános Iskola, Székesfehérvár. Versenyzők: Fehér Róbert, Németh Dézi, Soltész György. Felkészítő tanár: Süle Tiborné
2. Általános Iskola, Csátalja. Versenyzők: Hajós Gábor, Horváth Ildikó, Suhanczki Brigitta. Felkészítő tanár: Némethné Valkai Mária.
3. Kabay Általános Iskola, Tiszavasvári. Versenyzők: Róka Bene, Deli Péter, Kerékjártó Tamás. Felkészítő tanár: dr. Legány András.

További helyezettek: 4. Csány László Általános Iskola, Keszthely; 5. PTE. I. sz. Gyakorló Iskola, Pécs; 6. Molnár Gy. Általános Iskola, Dombóvár; 7-8. Móra Ferenc Általános Iskola, Répcelak és Gárdonyi Géza Általános Iskola, Tokodaltáró; 9. GAVIA KLUB, Balmazújváros; 10. Általános Iskola, Felsőnyék; 11. Vajda Péter Gimnázium, Szarvas; 12. Ökológiai Intézet Alapítvány, Miskolc; 13. Vitéz Hány

Eredményhirdetés, Kállay György adta át az okleveleket

A szerző felvételei

IV. Terepmadarász Találkozó

Értesítjük az érdeklődőket, hogy 2000. XI. 3. és 2000. XI. 5. között rendezzük meg a IV. Terepmadarász Találkozót.

Mint az előző, biharugrai találkozón a résztvevők egy része megfogalmazta, az idei rendezvényt széles körben, a Madártávlat hasábjain hirdetjük meg. A helyszín ebben az évben a Tarnaszentmiklós melletti vadászház lesz. A részvétel előfeltétele a jelentkezés, ami a következő telefonszámokon lehetséges: Zalai Tamás 36/346-214, 30/239-5544. A szállás ingyenes, fekvőalkalmatosságról azonban mindenki magának kell gondoskodnia. A szomszédos csárdában - elfogadható áron - az étkezést mindenki meg tudja oldani a szervezőkkel történő előzetes egyeztetés után.

A program a szokásos határozási előadásokból és egy Tisza-tavi madarászásból fog állni.

Mindenkit szeretettel várunk, akit érdekel a terepi madarászati és a madárhatározás.

Kérjük, aki valamilyen határozási témában előadást kíván tartani, szintén jelezze!

A szervezők nevében:
Zalai Tamás

László Általános Iskola, Gyömöre; 14. Általános Művelődési Központ, Tiszapüspöki.

Az oklevelek és tárgyi jutalmak mellett valamennyi versenyző, felkészítő és szervező az MME külön jutalmát - a Madarak Magyarországon c. kiadványt - Fidlóczky Józseftől, az MME ügyvezető igazgatójától vehette át. Köszönjük.

A versenyt meghirdető 28. sz. csoport gratulál minden döntőbe jutott versenyzőnek, köszönjük a tanárok felkészítő munkáját.

Támogatói voltak: Környezetvédelmi Minisztérium (KAC), Környezetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Polgármesteri Hivatal Dombóvár, Molnár György Általános Iskola, "Gyermekek Adott Nekünk Alapítvány", MÁV Autó Kft. Dombóvár, ÁFÉSZ Dombóvár.

Nagy Sándor
a versenybizottság titkára

Hirdetések

SAKMAI TA-

NULMÁNYÚT IZRAELBE

ornitológus szakemberek részére: 2000. nov. 7. - nov. 14-ig. A részletekről érdeklődni lehet: Erfa-Tours Kft. Tel: 201-24-53

KOWA TSM 824 20x60 ZOOM ELADÓ. Érd.: Szondi László (tel.: 52/243-207).

MADÁRETETŐ TÚRÁK. A Meteor T. T. E. Kékes csoportja 2000 novemberének második felétől újraindítja madáretető túráit. A túrák hetente indulnak. Az útvonal a régi (Nagykovácsi-Vöröspocsolya-Adyliget), távolság 7 km, szint 150 m. A túrákra jelentkezni ifj. Katona Gábornál a 30/233-0690-es vagy az 1/277-1932-es telefonszámon este 8 óráig, illetve Saramó Gyulánál az 1/383-6176-os számon szintén 8 óráig lehet. A túrákra mindenkit szeretettel várunk. A túrákkal kapcsolatos ötleteket és észrevételeket is várjuk.

Összefogás a Tiszáért

2000. január 30-án szakadt át az Aurul, ausztrál-román bányászati cég Nagybánya melletti tározójának gátja. A cianidot és nehézfémeket tartalmazó szennyező anyag a Lápos-pataktól a Duna-deltáig csaknem kétezer kilométernyi folyószakaszon okozott súlyos károkat. A Tisza és a Szamos partján hosszú évek óta dolgozó civil természetvédő szervezetek az első napoktól vizsgálták a mérgezés hatását, próbáltak segíteni, de rendkívül hamar belátták, hogy erőik végesek, csak az összefogás segíthet. Ezért a WWF Magyarország kezdeményezésére megalapították a Tisza Platformot, amely 16 természetvédő szervezet szövetsége. A tagok nem elégednek meg a katasztrófa következményeinek felmérésével. Tudományosan megalapozott tervek alapján tenni akarnak az élővilág helyreállításáért. A szennyezéssel sújtott folyók állapota hosszú távon csak akkor javulhat, ha az erdők kezelését, a rét- és legelőgazdálkodást, a gyümölcsstermesztést és állattenyésztést, az árvízvédelmet és a hajózást, a fenntartható turizmust és a többi fontos kérdést egységes szemlélettel közelítjük meg. A Tisza Platform céljai túlmutatnak a tél végi romániai gátszakadások következményeinek felszámolásán. Ezt tükrözi a tervezett tevékenységek 81 projektből álló listája is. Legtöbbjük a természetes élőhelyek helyreállítására, és ezáltal a folyók öngyógyító képességének erősítésére irányul. Ilyen a Tiszán és mellékfolyóin található több mint 200 holtág védelme és kezelése, az őshonos fajokból álló ártéri erdők területének növelése, a kubikgörök felmérése és a gyakorlati természetvédelmi intézkedések megvalósítása. A közös munkában a helybeli lakosok és a távolabb élő polgárok hiteles tájékoztatása is komoly hangsúlyt kap. **Információ: WWF Siposs Viktória 1/214-5554**

ZÖLD ISKOLA

Diákcsoportok számára kínálunk kiváló lehetőséget a Balaton-felvidéki Nemzeti Park természeti értékeinek és történelmi nevezetességeinek megismerésére.

A **részvételi díj** a szálláson és étkezésen túl **tartalmazza** a térítésmentes tanterem és oktatási segédanyagok használatát, tanári segédanyag használatát, munkafüzetet az alsó- és felső tagozatos tanulók számára, vízminőség vizsgálat feladatsort, a szükséges vegyszer és eszközrendszerrel, biológiai tanósvény megtekintését, amelyhez feladatlapok és írásos vezető is rendelkezésre áll, a könyvtár használatát, túraleírásokat, irodalmi anyagot, bibliográfiát.

Fakultatív térítéses programok: csillagászati előadás, távcsöves égbolt vizsgálat; A Balaton-felvidék növény- és állatvilága c. előadás; A Balaton növény- és állatvilága c. előadás; Gyógynövény és gombaismeret c. előadás; vadles; autóbusszirándulás 45 személyes autóbusszal ajánlott ill. választott útvonalakon (Ajánlott útvonalak: "A" útvonal: Badacsonyi (bazaltorgona) - Balatonederics (Afrika Múzeum) - Keszthely (Festetics-kastély, Balaton Múzeum); "B" útvonal: Balatonfüred (Tagore-sétány, Kossuth-forrás, Jókai Múzeum) - Veszprém (Vár, Állatkert) - Zirc (Bakonyi Természettudományi Múzeum, arborétum). A buszokat az oktatási-nevelési intézmények számára kedvezményesen biztosítjuk. Az ajánlott ill. választott útvonalakhoz foglalkoztató füzetet (kérdések, rejtvények stb.) készítünk.

Időpont: 2000/2001 tanév.
Részvételi díj a 2000. évre (5 nap/4 éjszaka, teljes ellátás):
Téli üdülőház:
10 ágyas szoba 8600 Ft/fő
6 ágyas szoba 9200 Ft/fő
3 ágyas szoba 9700 Ft/fő
2 ágyas szoba 9900 Ft/fő
Nyári üdülőház:
10 ágyas szoba 7900 Ft/fő
6 ágyas szoba 8600 Ft/fő
2 ágyas szoba 9800 Ft/fő

Csoportkedvezmény: minden 21. fő számára a részvétel ingyenes!

Bővebb felvilágosítás:

Zánkai Gyermekek és Ifjúsági Centrum

8250 Zánka; E-mail: zankaedu@matav.hu; http://www.zankaedu.sednet.hu; Tel: 06-87-568-500, Fax: 06-87-568-568 Birkás Attila

Zánka-ház Budapest

1119 Nádai F. u. 3.; Tel: 20-40-123, Tel/Fax: 20-43-079

Üdülési csekk beváltható!

Megfigyelés

2000. VI. 30-án és VII. 01-jén Észak-Bácska 15 helységében gólyagyűrűzést és -megfigyelést végeztünk. Összesen 23 fehér-gólyafiókat gyűrűztünk meg. A DÉMÁSZ jóvoltából Bácsalmáson két helységben is darukocsi segítségével sikerült a villanyoszlopon is gyűrűzni. Ezt a Petőfi Népe fényképekkel illusztrálva is közölte. Azt tapasztaltuk, hogy idén áprilisban és májusban is száraz, meleg idő volt. Ez a költésnek kedvezett, mivel sem a tojások nem hűltek le, sem a fiókák nem fáztak meg. Ugyanakkor a belvizek bőséges táplálékot nyújtottak a fiókaneveléshez. 25 éves megfigyelésünk alatt most fordult elő először, hogy Katymáron egy Kolozsvári utcai villanyoszlopon lévő fészekben hatos fészek-alj volt. De a vizsgált 55 fészekből 5 esetben öt, 15 esetben négy, 16 esetben három, 7 esetben két, s csak 3 esetben volt egy fióka. A Radolffzelli Madárvártárol Niko Kohler kérésére 12 gólyafióka hátáról négy-négy tollat gyűjtöttünk Dns-vizsgálatra. Evolúciós-genetikai vizsgálattal kívánja eldönteni a kutató a Gibraltár-Boszporusz-felé való vándorlás útját afrikai téli szálláshelyekre, amikor már keveredés van a nyugati és keleti gólyák között.

Táplálkozásbiológia: Pannonhalmán 5 alkalommal (június-júliusban) megfigyeltem, hogy a nagyon káros vadgesztenye-aknázó molylepke aknáját két barátcinege a levélfonákra kapaszkodva bontotta ki. De a már repülő molylepkéket a levegőben kapkodták össze.

Dr. Rékási József

Még néhány szó a tudomány védelmében

Értem és át is érzem Váczi Miklós gondolatait, melyek akkor támadtak, amikor a tudományos életet, és azon belül is az alapkutatókat kritikával illette a Madártávlat egy korábbi számában. Sem mint MME-tag, sem mint amatőr kutató nem örülnék annak (és szerencsére ennek nagyon kicsi az esélye), ha értelmetlen vizsgálatok miatt kerülne veszélybe valamely értékes

fajunk, vagy ne adj' isten ki is pusztulna. Azonban a szerzőnek a tudományos életre vonatkozó állításai általánosítók, főképp pedig leegyszerűsítők, ezért erősen eltúlzottnak tartom azt a riasztó képet, amelyet a mai magyar tudományos élet szereplőinek morális állapotáról rajzolt. Magam részéről sokkal inkább tartok az olyan amatőröktől, akik teszem azt herpetológusnak nevezik magukat, de állatkereskedelemmel foglalkoznak és temérdek csempészés közben elpusztult görögteknős vagy kaméleon élete szárad a lelkükön. Ugyanok később természetfilmek között tűnnek fel, mint a természet lángelkű követői vagy mit "szakértők" (nem folytatom, a herpetológus kollegák nagyjából sejtik, kikről beszélek).

Báldi András és Lengyel Szabolcs válasza nagyjából összefoglalta mindazt, ami a kutatókban feltámadhat egy ilyen bíráló olvasásakor. Nem is szeretném az elmélkedést ebben az irányban folytatni, hanem inkább egy kicsit filozófikusabb vizekre terelném. Sok esetben - mint Váczi Miklós esetében is - éreztem már azt, hogy társadalmunk jó része a tudományra mint egy, a normális emberi tevékenységen kívül álló, mesterségesen létrejött és misztifikált dologra tekint. Sokan hisznek abban, hogy a tudósok külön kasztot alkotnak, mely az átlagember kijátszására létrehozott egy követhetetlen szakzsargon és gondolkodásmódot, megszüntetve ezáltal minden kapcsolatot a külvilággal. Nos, én úgy vélem, a tudományos gondolkodás az emberi elme lehetősége arra, hogy jól megfogalmazott problémákra magyarázatokat találjon. Ami érdekes egy kutató számára, és aminek az okát ke-

resi, azt nem csupán megfigyeli, de a vele kapcsolatos elképzeléseit megpróbálja bizonyítani is. A tudományos gondolkodás képessége megfelelő tanulási, művelődési szándék esetén egy átlagos intelligenciájú ember által is elsajátítható. Ez ilyen egyszerű ügy, és ebben az értelemben nehéz is meghúzni a határt tudós és nem tudós között, hiszen mindenki különböző mélységekben sajátította el az emberiség több évszázad alatt felgyülemlett tudását, mondjuk például a statisztikai módszerek terén. Igen rosszul hangzik, szinte sértő tehát, ha egy kutató bizonyítási eljárását "a téma kivesésésével" degradálja valaki. Kicsit talán ahhoz hasonlít, mikor egy mesterember munkáját buherálásnak minősítik.

A másik kérdés pedig az alapkutatásé. Nagyon szeretném megérni azt a korszakot, amikor az alapkutatást végzők nem lesznek rákényszerülve a folyamatos bizonygatásra, amellyel megmagyarázzák munkájuk hasznát. A kutatás, és ezen belül az alapkutatás is egy ősrégi emberi tulajdonságból, a kíváncsiságból fakad. A kíváncsiságot pedig nem illene haszonelvű elvárásoknak alávetni, ahogyan a játékszenvedélyt (sport) és a széperzékelt (művészet) sem. Engem nagyon lehangol, hogy folyamatosan a hosszútávú, előre meg nem jósolható felhasználási lehetőségeket kell megcsillagtatnia egy alapkutatást végzőnek. Az antik görögök bölcsőbbek lettek volna nálunk, amikor a haszonszerzéstől független kíváncsiság dicsőítésének egy egész eposzt - az Odüsszeiát - szántak? Vajon valaki számon kérte-e Arisztotelész munkájának hasznosságát, mikor tengeri sünöket boncolt? Pedig nem hinném, hogy korának arisztokráciáját vagy a parasztságot különösebben érdekelte volna, mi található egy ilyen állatban. Úgy tűnik, mintha azóta visszaléptünk volna alapvető erényeink, így az emberi kíváncsiság értékelésében.

De vehetünk példát más nem haszontermelő szeleteiből is az életnek. Egy sportoló, mondjuk, egy kajakos élete talán csak akkor nyer értelmet, ha evezés közben energiát termel a köz hasznára? Nem hinném. Ezzel a logikával tudományágak egész sorát lehetne sutba dobni, kezdve a Naprendszeren túli űrkutatástól a mate-

matika néhány absztraktabb fejezetén át az evolúciókutatásig.

Ha valaki pénzt tud szerezni rá, és vizsgálni tudja azt, ami kíváncsisága tárgya, szerintem tegye meg (természetesen meghatározott etikai korlátok között), mert így válik teljes emberré. Egy kicsit ez is hozzájárulhatna ahhoz, hogy Magyarország lekerüljön végre a társadalmi frusztráltság és a neurózisok nemzetközi ranglistájának előkelő helyéről. Tehát könyörgöm, ne szabjuk meg, "mi a dolgunk" (Váczi Miklós), ha valakit eltart a hasznát nem termelő "kutatógatása", hát legalább ne piszkáljuk érte. A kutató témaválasztása ne függjön másától, mint egyéni érdeklődésétől, vonzódásától (és persze a már említett etikai korlátoktól).

Én abban látom a természetvédelem egyik jelentőségét a tudománnyal való viszonyában, hogy felhívja az alapkutatást végzők figyelmét azokra a kérdésekre, amik megválaszolására szüksége van. Emellett megmutatja azokat is, melyeket természetvédelmi érdekek miatt kifejezetten elutasít, és ezzel közvetett módon befolyásolja témaválasztásukat. Ez folyamatos konzultálást, és nem pedig acsarkodó elszigetelődést kíván mindkét oldal résztvevőitől.

Való igaz, a harmonikus együttműködés érdekében sok kutatónak le kellene tennie arról, hogy túlságosan távolról tekintsen a "mezei természetvédelekre". Nem ártana, ha tudományos eredményeit ő maga is megpróbálná értékelni; vajon használható-e az a gyakorlati természetvédelem számára, és ha igen, akkor ossza meg a vele. Nem egy neves tudós vélte úgy, hogy mindenkinek mindent el lehet magyarázni, csak a megfelelő módszert kell megtalálni hozzá.

Egyébként pedig a kutatók többsége nem viselkedik olyan lélektelenül a vizsgált élőlényekkel, hogy a tudományos siker érdekében kipusztulásukat is kockáztatná. A felvázolt "leülök-kitalálom-megcsinálom-már váltok is" életpálya szinte egyik zoológiával, botanikával vagy ökológiával foglalkozó kutatónál sem áll fenn. Általában igen hosszú évtizedekig elhúzódik egy téma, egy állatcsoport iránti szerelem. Bizonyítja ezt X évtizedek óta tartó vizsgálata egy pilisi légykapó telepen, vagy Y szintén igen hosszú

múlta visszatekintő munkássága a Gödöllői-dombság kétélű faunáján.

Bizonyára az ökológiával foglalkozók között is akadnak dilettánsok és rossz értelemben vett karrieristák, akiket nemcsak a természetvédők táborába, de saját közegük is elutasít. Azonban nem hiszem, hogy a gátlástalanul sikerhajász tudósokról kialakított általánosító kép előrelépést jelentene a két tábor kapcsolatában.

Kovács Tibor

Témazáró

A Madártávlat május-júniusi számában megjelent egy írás Paparazzok a természetben (is) címmel, melyben a szerző elmarasztalta B. L.-t egy békászósas fióka pusztulásáért.

B. L. szerkesztőségünknek küldött levelében tiltakozik a rágalmazás elem és kéri, levelének leközlését. A levél terjedelme ezt nem teszi lehetővé, de azt elismerjük, hogy jogilag egyelőre nem bizonyítható, hogy a fióka pusztulását B. L. okozta.

Nézzük a tényeket.

B. L. beszározott egy békászósas fészket, majd ott felvételeket készített, június 19-20 és 21.-én, s miután elhagyta a helyszínt a lessátrat nem szerelte le. 24.-én a fióka még élt, ám 26.-án a fészkek alatt találták elhullva.

A Duna-Dráva Nemzeti Park feljelentést tett ismeretlen tettes ellen természetkárosítás büntette miatt a Tamási Rendőrkapitányságon. A bűncselekmény elkövetésével B. L. vált alaposan gyanúsíthatóvá.

A Tamási Városi Ügyészség által lefolytatott vizsgálat során a meghallgatott ragadozómadár-védelmi szakértő úgy nyilatkozott hogy a fióka pusztulását nagy valószínűséggel a szakszerűtlen megközelítés, illetve a faágak levágásával okozott mikroklíma változás okozhatta. A fióka boncolását végző állatorvos szerint az elhullás oka nagy valószínűség szerint a sokk volt.

A Tamási Városi Ügyészség azonban a fentiek alapján nem látta bizonyítottnak, hogy a fióka pusztulását B. L. okozta, így az ellene indított nyomozást megszüntette.

A nemzeti park fellebbezett, de a Megyei Ügyészség is felmentette B. L.-t. Az ügy jelenleg a Legfőbb Ügyész előtt van.

B. L. tehát ezekre a felmentő végzésekre hivatkozva érzi úgy, hogy igazta-

lanul róják fel neki a fióka pusztulását.

Jogi értelemben tehát B. L. egyelőre tisztá, hiszen nem bizonyítható, hogy ő okozta a békászósas fiókájának pusztulását. De most ne is a fióka pusztulásáért marasztaljuk el B. L.-t.

Azért marasztaljuk el, ahogyan működik. Azt a vizsgálat során is elismerte, hogy nem kért engedélyt a békászósas - egy fokozottan védett faj - fényképezésére, vagyis nem szólt senkinek, hanem suttymban, egyéni érdektől vezérelve épített lessátrat a szomszéd fára. S Ő, aki mint levelében többször hivatkozik rá, több évtizedes ragadozó múlttal rendelkezik, akinek nagy tapasztalata van e téren és korábban számos védelmi tevékenységben részt vett, neki különösen tudnia kellett volna, hogy amit csinál törvénytelen és etikátlan. A nemzeti park illetékesei és az MME helyi tagjai időt, energiát pénzt fektetnek abba, hogy ellenőrizzék a területükön lévő ragadozómadár-fészkeket, figyelemmel kísérik a költségeket, igyekezzenek megóvni a madarakat a káros behatásoktól, és akkor jön egy szakmabeli, és senkinek sem szólva, engedély és elfogadható ok nélkül odatelepszik a sas közelébe. És természetesen levág néhány zavaró ágat, amit ugyan el nem ismer.

Azt gondolom, hogy függetlenül attól, hogy ez okozta-e a fióka pusztulását vagy sem, B. L. elmarasztalható az etikátlan viselkedéséért, elmarasztalható azért, hogy védelmi törvényeinket, más áldozatos munkáját semmibe véve odatolakodott, ahol nem lett volna semmi keresnivalója, s amire még az sem jogosítja fel, hogy mint írja, a 80-as évek óta figyelemmel kíséri az ottani békászósasokat. De mi célból, mivel egyeztetve, kinek az engedélyével?

Az MME munkatársainak és a terepen dolgozó tagjainak szoros és korrekt kapcsolata az állami természetvédelem munkatársaival. A terepi munkát egyre szigorúbb szabályok és egyeztetések szerint végezzük, gondoljunk pl. a gyűrűzésre, az egyes fajvédelmi programokra stb. És akkor jön B. L. - aki egyébként MME tag - és senkinek sem szólva teszi azt, amit megtett. Ez nem a mi stílusunk, köszönjük ebből nem kérünk, még akkor sem, ha olyan valakiről van szó, aki valamikor tudott csapatban is, korrekt módon dolgozni. És még az sem mentség számára, hogy ért a ragadozó madarakhoz.

Péchy Tamás

Beszámoló és közhasznú jelentés a Természetes Életmód Alapítvány kiemelkedően közhasznú szervezet

(2835 Agostyán Török I. u. 3. Tel.: (34) 380-297 v.
06(30)251-7215 adósz.:18601321-1-11 sz.sz.:
OTPR.11741147-20117174)
1999 évi tevékenységéről

A Természetes Életmód Alapítvány 1993 óta működik nonprofit civil szervezetként, 1998 május 25-től pedig kiemelkedően közhasznú országos batáskörű szervezet.

Az Alapítvány székhelye: Agostyán, Humán-ökológiai Módszertani Központ.

Célja: A természetes életmód mindennapi kereteinek módszertani oktatása, környezeti nevelés, egészségmegőrzés, betegségyógyítás, egészségügyi rehabilitációs tevékenység. Fontosnak tartjuk a nevelés, oktatás, ismeretterjesztés tudatformáló hatását a természet-, állat-, környezetvédelem területén. Az alapítvány olyan közhasznú tevékenységet lát el, melyről törvényi rendelkezés szerint állami szerunek kell gondoskodnia. Együttműködik a helyi önkormányzatokkal, a természetes személyekkel és a szervezeteikkel, más gazdálkodó szervezetekkel. Hozzájárthatóvé teszi a környezet állapotáról szerzett adatokat, és megfelelő tájékoztatást ad azokról.

(21/1997 (XI.26) Kormányrendelet 5.§(1)bek.) értelmében részt vesz tudat- és szemléletformáló feladatok ellátásában, közreműködik a környezetvédelmi kutatási, oktatási, nevelési és ismeretterjesztési tevékenységekben.

Az alapítvány a következő programokat működteti:

- Humánökológiai teregyakorlatok**
 - Tatai-medence természetes élőhelyein, erdők, füvespuszták, vizes élőhelyek,
 - különböző művelési ágakban.
- Szellő turizmus
 - Meghatározott útvonalakhoz rendelt előadások, módszertani bemutatók.
 - Egy épülő gazdálkodási központ és alternatív lakóház bemutatása.
 - Ismerkedés az egészséges termékek előállításával, gyógynövénygyűjtés, gombaismeret.
- Pedagógustovábbképzés (akkreditált) a KEMPI-vel közösen.
 - Célja olyan szakmai programok bemutatása, ami segítséget ad a pedagógusoknak a környezeti nevelés gyakorlati megvalósításában, a NAT, és az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja szellemében.
- Erdei iskola szervezése, lebonyolítása az iskolával egyeztetett témákban.
- Nomad táborok szervezése, lebonyolítása.
- Falufórumok szervezése különböző témakörökben.
- Jeles napok szervezése a Tatai-medencében.
- Az alapítvány távlati tervei: A humánökológiai módszertani központ építésének befejezése, önfenntartó szerves gazdaság bemutatása működés közben.

Az Alapítvány Kuratóriuma az 1999-es évi számszaki és szöveges beszámolót megtárgyalta, és elfogadta, amely a közhasznú törvényben előírtaknak megfelelő 1999. év során alapítványunk teljes tevékenysége és gazdálkodása.

Közhasznú jelentés 1999. évről

Kimutatás az alapítvány vagyonáról és annak felhasználásáról a számviteli törvény szerint.

A tétel megnevezése	Tárgyév
A. Összes közhasznú tevékenység bevétele 2-7 sorok	3765
1. Közhasznú célra, működésre kapott támogatás /állambiztosított más alrendszerétől/	1181
2. Pályázati úton elnyert támogatás	1295
3. Közhasznú tevékenységből származó bevétel	1871
4. Egyéb bevételek	93
B. Vállalkozási tevékenységből származó bevételek	
5. Egyéb cél szerinti tev. bevétele	0
6. Nem cél szerinti bevétel	0
C. Összes bevétel	3765
D. Közhasznú tevékenység költségei	3321
E. Vállalkozási tevékenység szerinti	0
1. Nem cél szerinti tev. költségei	0
2. Egyéb cél szerinti tev. költségei	0
F. Összes tevékenység költségei	3321
G. Pénzmozgáshoz kapcsolódó költségek	0
H. Adózás előtti eredmény	444
I. Adófizetési kötelezettség	0

Nagy csapat seregélyt láttam a legelő birkák körül, és többen közülük az állatok hátára ültek. Miért?

- kérdi Tóth Szilvia nyíregyházi olvasónk.

A seregély őszi vonulása hazánkban szeptember-októberre esik, először a hazai állomány indul dél felé, majd észak felől érkeznek hozzánk az átvonuló nagy csapatok. Az ilyenkor szépen pettyezett madarak rendszeresen látogatják a szőlőhegyeket, a bodzásokat, de keresgélnek a legelőkön is. A juhok vagy tehenek hátán ülő madarakat látva sokan arra gondolnak, hogy azok, hasonlóan az afrikai nyuvágókhoz, "féregtelenítenek", azaz az élősködőket csipegetik ki a bőrből és a szőrük közül. A seregélyek azonban csupán megfigyelőhelynek használják a legelő állatokat. Ha figyeljük őket, azt látjuk, hogy időről időre onnét repülnek a fű közé, és kapják fel a "kilátóról" megpillantott zsákmányt. A többség azonban inkább a juhok és tehenek lábai körül szaladgál, és a felugró sáskákat vagy más rovarokat szedi össze. A seregély táplálékösszetétele rendkívül sokrétű, rovarok és földgiliszták mellett bogyókat és gyümölcsöket fogyasztanak, de nem vetik meg a hulladékot sem.

A kora őszi időszakban hatalmas csapataikat lehet megfigyelni. Különösen látványos, amikor a sok száz madár "összetömörülve" alakját állandóan változtató felhővé alakul. Késő délután az éjszakázóhelyek felett, ezenkívül egy-egy magasban keringő ragadozó közelében láthatunk ilyen légi manővereket. Vannak megfigyelések arra nézve is, hogy a seregélyfelhő ürüléközönnel árasztotta el, és késztette gyors menekülésre a keringő karvalyt.

Az őszi nagy seregélycsapatok a nádasokban éjszakáznak, de vannak évről évre használt alvóhelyeik a városi parkokban és olyan udvarokon is, ahol csupán egyetlen nagyobb lombos fa kínál erre lehetőséget. Egy

alkalommal a Kálvin tér közelében a kéményseprők által használt keskeny pallóról, a tetők magasságából figyeltem az esti behúzást. Megragadó látvány volt, amint csapat csapat után érkezett, és alacsonyan repülve a tetők felett, szinte behullottak az éjszakázóhelyül használt udvarokba. Az utcán járva is feltűnik az udvaron álló fa ágai közül hallatszó ezerhangú, mindent összegyűjtő seregélyek.

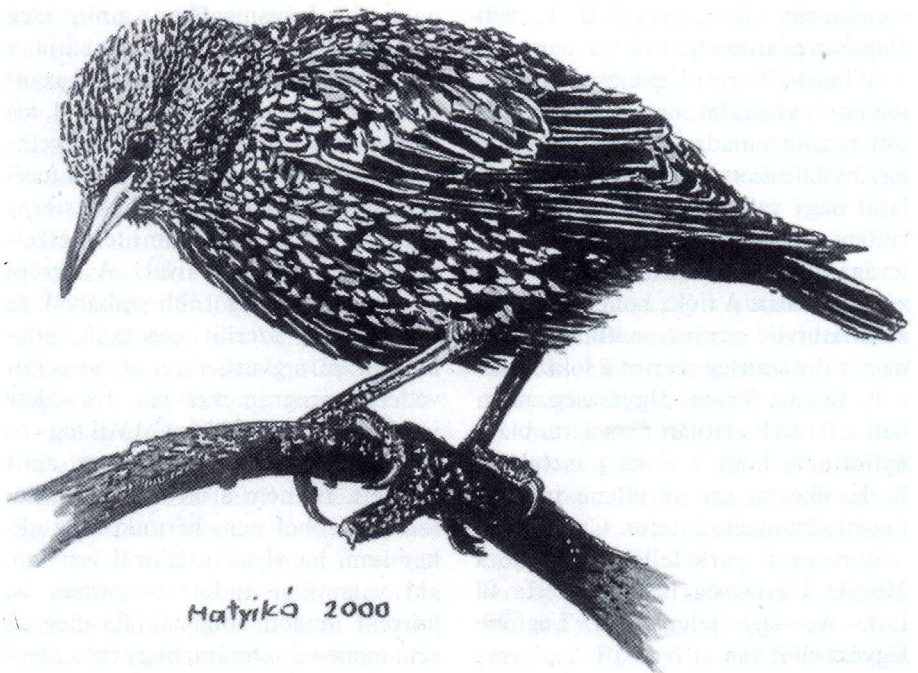
A nagy nádasokban hihetetlen tömegek gyűlnek össze. A hatvanas évek elején egy októberi napon dr. Keve Andrással és német vendégekkel egymillióra becsültük a Kis-Balaton nádasába behúzó seregélyek számát, de ismereteseek ennél jóval nagyobb számok is. Izraelben például két éjszakázóhelyen 5-8 millióra, Tunéziában, Haffouz közelében 3-6 millióra tették az éjszakázó madarak számát. Ez utóbbi helyen az olajültvényeken okozott kártevésük miatt a nádasokra permetezett idegméreggel irtották őket, de hasonló in-

Seregélycsapat

Péchy Tamás

tézkedésekre kényszerültek máshol is. A franciaországi Normandiában 1981 januárjában két alvóhelyen 2 millió, Kaliforniában három tél folyamán 9 millió seregélyt pusztítottak el. Szerencsére a seregély mindezek ellenére gyakori madár maradt, a fészkelő állományt például Németországban 4 millió, a Brit-szigeteken 4-7 millió, Oroszországban 30-35 millió párra becsülik. □

Matyikó 2000

Seregély

Matyikó Tibor

A király

Kora hajnalban indultunk Budapestről, és így reggelre meg is érkeztünk az Aggteleki-karszt peremén lévő nyaralónkba, Bódvarákóra. A vidék gyönyörűsége, növény- és állatvilága különleges, nem beszélve a hegyek hasában meghúzódó ritka szépségű barlangokról.

Egyik nap egy közeli látványosság felkeresését tűztük ki célul, és neki is vágtunk az autónkkal, amelyet anyukám vezetett. Alig kanyarodtunk ki a házunk alatt húzódó inkább ösvénynek, mint útnak nevezhető járásról a "komolyabb" kövesútra, hirtelen fékezés döccentett előre. Anny meg a motort is leállította.

"Mi történt?" - kérdeztem volna, de már láttam, hogy anyukám mutatóját csendre intően a szája elé emeli, így hát csendben maradtam. Csupán a fejemet nyújtóztattam a megállásra készített látványosság irányába. És - csodák csodája! - egy jól megtermett parlagi sas üldögélt az út szélén, alig 5 méternyire előtünk. Alighanem két vadászat közötti pihenőt tartott, mielőtt újra a levegőbe emelkedett volna, és mi már-már megzavartuk. De nem, mégsem. Hiszen magát nem zavartatva ült ott tovább, majd ránk nézett merőn, nagy sárga szemével. Pompás madár volt! Igazi fenséges megjelenésű, maga a Király!

Már a méretével elkápráztatott bennünket. Szemügyre vehettük hatalmas, kampós, sárga csőrét és óriási karmait sárga bőrű, gatyás lába végén. Aztán bizonyára megelégedte a furcsa alakú, fehér UFO-t (az autónkat), hirtelen felemelkedett, és eltűnt egy közeli fa irányában. Már majdnem újra indított anyukám, amikor egyszer csak mélyrepülésben ugyanez a madár süvített el a fejünk felett az ellenkező irányba, nem magasabban, mint az autó teteje, és tűnt el a házunkhoz közeli fák valamelyikének koronájában. Szó nélkül ültünk még egy darabig, és megpróbáltuk feldolgozni az iménti eseményt.

Másnap is hallottuk a sast - hangosan vijjogott, párja pedig válaszolt neki. Sőt a fa felől nem teljesen felnőtt vijjogó hangocskák hallatszottak. Nyilván ott van a fészek. Csakugyan! Mintha valami mozgolódás

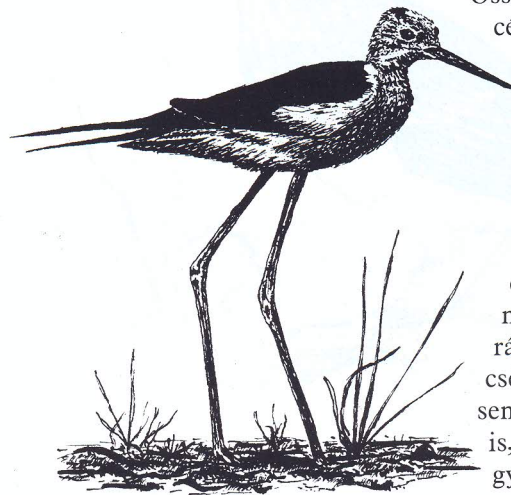
lenne az ágak között. Még később is találkoztunk "sasainkkal" (mert már így neveztük őket), vadászat közben. Egyikük elvitorlázott a szemközti falu hegyei fölé, a másik ellenben rátalált egy termikre, és - akár egy vitorlázó repülőgép - spirálisan felvitette magát a széltölcsér tetejéig, ahol ráfeküdt a széláramra, és szinte mozdulatlanul úszott tovább távolabbi hegyek felé.

Abban bízunk, hogy a királyi párral és a már megnövekedett fiókáikkal jövőre is találkozunk.

Nehéz Emese
15 éves tanuló

A Réti-halastavak

Pontosan nem emlékszem, hogy mikor kezdődött a madarakhoz való vonzódásom, de kora gyermekkoromtól már érdekelték a madarak. Sokáig kerestem a lehetőségét annak, hogy tapasztalt madarászokkal vehessem fel a kapcsolatot, és rendszeresen jár-

Gólyatöcs

Matyikó Tibor

hassam velük a természetet. Először 1998-ban szereztem tudomást a Ferenc-majori madárgyűrűző táborról, de sajnos már későn, így akkor nem tudtam a tábor munkájában részt venni. De szerencsére 1999-ben már aktívan bekapcsolódtam a tábor életébe. Itt megismerkedhettem tapasztalt madarászokkal, többek között Csonka Péterrel, Musicz Lászlóval és Szimuly Györggyel. Ezt követően többször mentem velük madarászolni. Egyszer egy alkalommal Lacival és Gyurival a tatai Öreg-tavon voltunk, és vártuk az első libákat, de hiába. Várakozás közben Musicz Laci megkérdezte, hogy elvállalnám-e a Réti-tavak madárállományának számlálását. Öröm-

mel válaszoltam igennel, de egy kérdést azért még feltettem: - "Hol vannak ezek a tavak?". Szimuly Gyuri felajánlotta, hogyha a lakása előtt találkozunk, akkor megmutatja. Így is történt.

A Réti-halastavak Tatának, a "vizek városának" határában található. (Ide egy éve kijárok már rendszeresen monitoringozni.) A tórendszer egy évszázada létesült, és 9 tóegységből áll, összterülete 65 hektár. Jellegzetes síkvidéki körtöltéses halastavak. Ezek a tavak inkább csak pihenő- és átszállóhelyek a madarak számára, de fészkelnek a nádasban nádírigók, nádi tücsökmadarak, nádi sármányok, függőcinegék, barkóscinegék, nádi poszáták, szárcsák, vízityúk, tőkés récék, búbos vöcsök, és egy bölömbikapár is. A halastavak környékén fészkelnek a közeli réten cigánycsukok, a tavak mellett lévő lombos erdőben fülemülék, a bokrosokban barátposzáták, töviszúró gébicsek, és egy léprigó is fészkel, amíg ki nem vágják a nyárfákat a közelben lévő középiskolában. Ősszel és tavasszal főképpen tőkés récék, de kis számban barátrecék, kontyos récék, böjti récék, kerrecék, csörgő récék figyelhetők meg, de kétszer láttam egy-egy üstökös récét is. Átvonulnak még szárcsák, vöcsök is, különösen nagy élményt jelentett, amikor egy vörösnakú vöcsök is a távcsővem elé került. Van itt dankasirályok, sárgalábú sirályok, viharsirályok, szerkőket és cséreket azonban ritkán látni. Szívesen tanyáznak a tavakon a gémfélék is, így például rendszeresen megfigyelem a szürke gémekeket, nagy kócsagokat, ritkábban fordulnak elő a kis kócsagok, a kanalgémek, a bakcsók, a bölömbikák. Egyszer láttam egy vörös gémet is. Partimadarak közül említésre méltó a gólyatöcs és a parti lile. Ragadozó madarai a karvaly, az egerészölyv, a barna rétihéja, a vörös vércse, és egyszer rétisast is láttam, meg halászsast is, de sajnos a ragadozó madarak nem itt fészkelnek, inkább csak átrepülnek.

Megfigyeléseimet a Vonuló Vízimadár Monitoring Program keretében rendszeresen jelentem. Csonka Petitől, Musicz Lacitól, Szimuly Gyuritól nagyon sok szakmai és baráti segítséget kapok, amit ezúton is megköszönök.

Bátky Gellért
16 éves tanuló

Az MMM-program legújabb hírei

NAGY KÁROLY

Azt hiszem, hogy a Mindennapi Madaraink Monitoringja néven futó állományfelmérő programunk már most is egyesületünk egyik legfontosabb programjává nőtte ki magát. Programvezetőként talán némi elfogultsággal illethetnek ezen kijelentésem miatt, de az elmúlt három év történései alátámasztják kijelentésemet.

Amikor 1998 decemberében megtartottuk az MMM első országos találkozóját, még "csak" 95-en végeztük el

szolására, de néhány dolgot még megemlítenék, a teljesség igénye nélkül.

Most nem munkánk nemzetközi jelentőségéről és a hazai biodiverzitás monitorozó programok közötti egyedülálló voltáról szeretnék szólni, hanem például arról, hogy egyesületünk életében ez az a program, amelyik minden tizedik tagtársunkat "megmozgatja"! Érezhetően egyre nagyobb igényünk van arra, hogy mint MMM-felmérők megoszthassuk egymással tapasztalatainkat, élményeinket.

Az évi egy-két alkalommal megtar-

si rendszert, melyben a helyi csoportokra éppúgy számítunk, mint felmérőinkre. Azt szeretnénk, ha a felvetődött problémák megoldását közösen keresnék meg, s folyamatosan tovább képeznék magukat, mind metodikai kérdésekben, mind faj- és élőhelyismereti témákban.

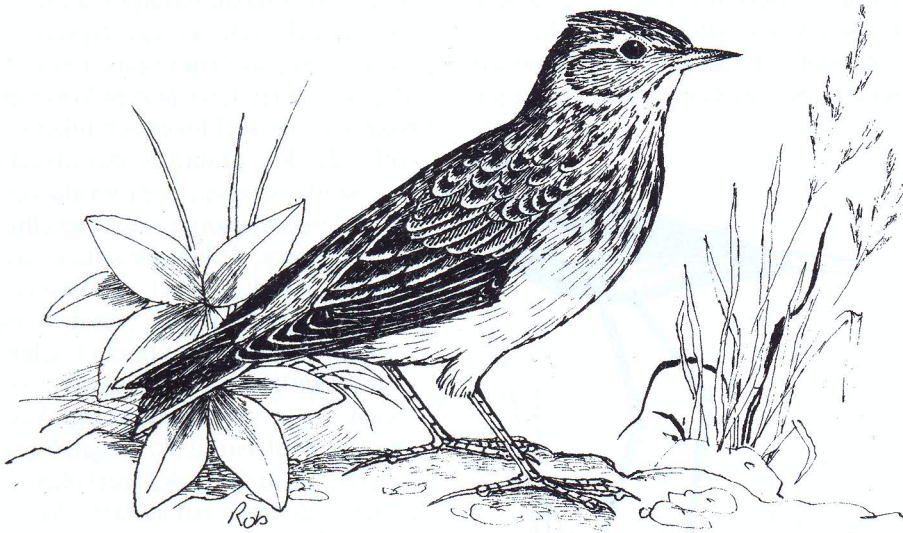
Terveink szerint ezt a kialakuló rendszert folyamatosan működtethetnénk, ami a felmérők folyamatos továbbképzésén kívül a jövő felmérőket is felkészítené az állományfelmérő és monitoring programokra.

A cél az lenne, hogy akik aktívan szeretnék segíteni egyesületünk monitoring munkáit, azok megtehesék ezt, és megfelelően fel legyenek készítve az adott feladatra.

Természetesen ezt a feladatot a helyi csoportokkal szorosan együttműködve tudjuk csak megoldani, s ezért fontos lenne mindenhol aktív segítőköt találni erre a feladatra. (A legtöbb csoportnál a monitoring-koordinátor biztosan talál segítőkész tagtársakat!)

A programot segítő kiadványok mellett egy multimédiás CD-ROM-ot is elkészítünk, amely a monitoring módszertana mellett faj- és élőhelyismereti témákban kép-, hang- és filmanyagokat is tartalmazni fog. Az újdonság az lesz ebben a CD-ben, hogy tudásunkat ellenőrizni is tudjuk majd, mivel többszintű "kikérdező" részt is tartalmazni fog.

Az egyes témakörökben megtartott képzések után önkéntes részvétellel vizsgákat szeretnénk rendezni, melyeken megmérettethetjük pillanatnyi tudásunkat. A vizsgáztatás rendszerének kidolgozása szintén sok tagtársunk együttműködését kívánja meg. Ezeket a vizsgákat terveink szerint több szinten kellene megtartani, s az egyes szintek egyre magasabb szintű felmérő munkákra tennének alkalmassá bennünket. A képzésekbe és a felmérő munkákba a jövőben szeret-

Mezei pacsirta

(RSPB)

a felméréseket, míg 1999-ben már 207-en, s az idén remélhetőleg "befut" 300. tagtársunk felmérési eredménye.

Először sokunknak furcsának tűnt, hogy véletlen alapján sorsolják ki a felméréendő területünket, vagy hogy gabonatóblákon és nemes nyarasokban fogunk madarakat számolni. Ma már azonban ezen nem csodálkozunk, hanem például azon morfondírozunk, hogy milyen kisebb-nagyobb problémáink adódtak a felmérés során, s azokat hogyan lehetne orvosolni, hogyan osszuk meg mindezeket többi felmérő társunkkal.

Miért is fontos az MMM az MME életében?

2000-ben már 500-an kezdhettük el a felméréseket, s azt hiszem, ennyi eleendő is lenne a fenti kérdés megvála-

tott országos találkozónkat a jövőben is megrendezzük, s a 2000 januárja és márciusa közötti időszakban több helyi csoportnál megtartott MMM-találkozók sorát is folytatni fogjuk, de újabb programokat is rendezni szeretnénk az állományfelmérésekben résztvevőknek.

Az eddigi találkozókban elsősorban az MMM aktuális híreiről, eredményeiről és problémáiról ejtettünk szót, valamint az RTM felmérő program újdonságait mutattuk be. Mostanra azonban körvonalazódott az, hogy felmérőinknek mik okoznak kisebb-nagyobb problémákat, s sokan megoldási javaslatokat is felvetettek. Ezért szeretnénk ez év novemberétől elindítani minden érdeklődő tagtársunk számára egy folyamatos továbbképzé-

nénk bevonni más természetvédelmi szervezetek érdeklődő tagjait is. Így hosszú távon minősített felmérő hálózatunk alakulhat ki.

Az MMM felmérői jelentős mértékben segítik természetvédelmi tevékenységünk megvalósítását és népszerűsítését, hisz ők azok a példaadók, akik szabadidejüket feláldozva szántóföldeken vagy éppen nemes nyarasokban madarakat számolnak, és hasonló dolgokat "művelnek". Közülük kerülnek majd ki azok is, akik másokat "megfertőznek", s köztük lesznek azok, akik az RTM vagy más felmérő programok újabb résztvevői lesznek. (Már az elmúlt két évben is egyre több beküldött MMM-terepnapló mellett lapult a borítékokban fehér golya vagy gyurgyalag felmérési adatlapja, ill. más RTM-felmérések eredménye.) Hiszen a számtalan levél, e-mail és telefonbeszélgetés mind azt bizonyítja számomra, hogy tagtársaink igénylik az aktív természetvédelmi munkát, s ebben a mai rohanó világban is jó néhányan vagyunk, akik hajlandóak szabadidejükben efféle nonprofit feladatokat elvégezni.

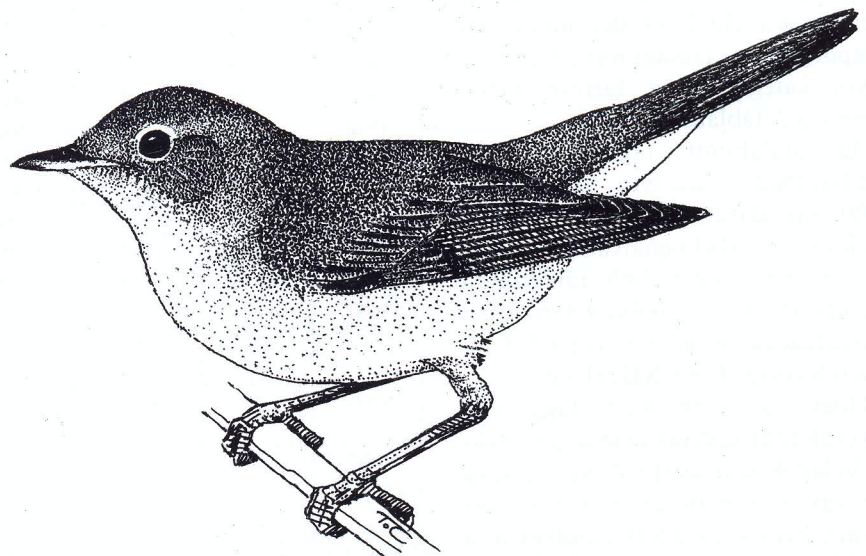
Azt hiszem minden tagtársam vében mondhatom: - Köszönjük a munkájukat!

NÉHÁNY HÍR A MONITORING KÖZPONT HÁZA TÁJÁRÓL:

- A téli felmérést 50 tagtársunk végezte el 62 négyzetben. Felmérőink ezekben a négyzetekben 2000 januárjában 89 madárfajt figyeltek meg. Köszönjük, hogy a téli nehéz körülmények között is vállalták a feladatot! 2001 januárjában ismét lesz téli számlálás, melyre azok jelentkezését is várjuk, akik a fészkelési időszakban nem tudták a felméréseket elvégezni.
- A mai napig (augusztus 1.) összesen 200 tagtársunk mintegy 250 négyzetről küldte be 2000. évi eredményeit, s reméljük, még sokan küldenek be adatokat az elkövetkező néhány hétben is.
- Július közepén Dr. Szép Tiborral közösen részt vettünk egy Romániában megrendezett madármonitoring módszerekkel és programokkal foglalkozó workshop-on. Az ROS (romániai BirdLife-partner) és az RSPB által közösen megrendezett, Kolozsváron lezajlott eseményen sok értékes tapasztalatot gyűjtöttünk, elsősorban a felmérők folyamatos továbbképzését illetően,

mely tapasztalatokat hazai munkánk során fel is fogjuk használni. A résztvevők (Románia, Bulgária, Lettország, Szlovénia stb.) részletesen megismerhették az MME-nél működő MMM- és RTM-programokat is, s nagy elismeréssel szóltak munkánkról. (Náluk még nem folyik hasonlóan nagyszámú önkéntes felmérővel, hasonlóan nagy területre kiterjedő madármonitorozó program.)

- Az MMM országos találkozóját előreláthatóan november 11-én rendezzük Budapesten a TIT Stúdióban (Budapest XI. ker. Zsombolyai út 6.) délelőtt 10 órai kezdettel, melyre mindenkit szeretettel várunk! Ekkor részletesen beszámolunk az idej felmérések eredményeiről, és itt sorsoljuk ki az ajándéko-

Fülemüle

(RSPB)

kat is. Az ajándékokkal kapcsolatban az idén, tagtársaink javaslatait is figyelembe véve, úgy döntöttünk, hogy 50 határozókönyvet sorsolunk ki felmérőink között. Az idén márciusban magyar nyelven, dr. Bankovics Attila fordításában megjelent Európa madarai ("Collins Pocket Guide to Birds of Britain and Europe" © Hermann Heinzel, Richard Fitter and John Parslow, 1995) című könyvnek minden terepi madarász nagy hasznát láthatja.

- Amikor ezeket a sorokat olvassák, már felkereshető a Monitoring Központ internetes honlapja, melyet az MME honlapjáról is elérhetnek (www.mme.hu). Mind a honlap elkészítéséhez, mind pedig a korábban említett CD-ROM-hoz szeret-

nénk felhasználni terepen készített madárfotókat, melyeknek nem kell művészi természetfotóknak lenniük. Ha Önnek van olyan fotója (negatív, dia, papírkép), mely gyakori madarainkat ábrázolja, és szívesen bocsátaná rendelkezésünkre, hogy a készülő honlaphoz vagy CD-hez felhasználjuk, akkor küldje el a címünkre! A fotóanyagokat szkennelés után visszajuttatjuk a feladóhoz! A képeken természetesen feltüntetjük a szerző nevét. A fotókat beküldöket negatív, ill. diafilmekkel jutalmazzuk. Segítségüket előre is köszönjük!

- Az MMM-felmérések során sok tagtársunkkal érdekes dolgok történtek, melyeket eddig is megírtak, de biztosan sok történetet még nem ismerünk. Kérjük, hogy aki a felmé-

réskor valamilyen érdekes sztorit élt meg, és le is írná azt, küldje el címünkre! Amellett, hogy ezeket a történeteket összegyűjtjük, és a találkozókön közkinccsé tesszük, a legjobbakat a Madártávlatban is közöljük majd.

Az MMM 1998-2000 közötti eredményeiről természetesen az elmúlt évekhez hasonlóan röviden beszámolunk a Madártávlat 2001/1. számában.

Köszönjük az RSPB, a Környezetvédelmi Minisztérium és a Nyíregyházi Főiskola eddigi támogatását!

Nagy Károly

Az MMM-programról további információ: Nagy Károly, MME Monitoring Központ 4401 Nyíregyháza 1. Pf. 286. nagykamme@freemail.hu

A tagnyilvántartás jelentése

A tagnyilvántartás az MME alpműködését szolgáló tevékenység. Az új belépők folyamatos regisztrálásának köszönhetően pontos, számszerű adatokkal tudjuk bemutatni egyesületünk tagságának alakulását. A kezdetekben ún. tagkartonokon lévő adatok 1989-től számítógépre kerültek. Azóta működik a jelenleg is használatos tagnyilvántartási rendszer.

A Madártávlat 1998/2. számában tájékoztatást adtunk a taglétszám 1974 és 1997 közötti alakulásáról.

Jelen beszámolóink 1. táblázata az azóta eltelt 2 és fél év változásait is tartalmazza. Az 1999. december 31-i állapot szerinti tagsági formákat és az egyes kategóriákhoz tartozó tagok számát a 2. táblázat mutatja.

Az átalakított tagnyilvántartási rendszerben - amelyre főképpen a 2000. évi dátumváltozás miatt volt szükség - a család tagjaival növelt taglétszámot is meg tudjuk adni. Így a tagsorszámkat számolva a 4967 tag a családtagokat is beszámítva 6323 főnek felel meg (1999. XII. 31-én).

Hogy valójában hány tagja van egyesületünknek, azt nem a kezdetektől belépők számával határozzuk meg (ez egy folyamatosan növekvő sorszám), hanem az adott időszakban a tagdíjat befizetők számával. Amikor az ún. fizetőtag-létszámról beszélünk, akkor még figyelembe vesszük azokat a tagjainkat is, akiknek az előző fél évben lejárt a tagsági viszonyuk. Csak 6 hónap után kerülnek át ezek a tagok a nem fizetők programjába (ProMad).

Az évente belépő új tagok mellett azok a "volt tagok" is növelik a létszámot, akik korábban a tagdíjfizetés elmulasztása miatt átkerültek a ProMadba, de tagdíjuk rendezésével újból a fizető - "aktív" - tagok adatait

1. Rendes egyéni tag	4027 fő
2. Családi tag	632 fő
3. Pártoló tag	242 fő
4. Támogató szervezet	35 szervezet
5. Örökös tag	29 fő
6. Tiszteletbeli elnök	2 fő
Összesen:	4967 tag
Családtagokkal együtt	6323 fő

2. sz. táblázat: Tagsági formák (az 1999. 12. 31-i állapot szerint)

Év	Belépett fő	Jelenlegi tagság	A nyilvántartott ún. nem fizető tagság	Tagsorszám (a tárgyév XII. 31-én)	A tagdíj összege Ft-ban	
					Tanuló, nyugdíjas	Dolgozó (adózó)
1974	1099	150	185	1099	20	50
1975	456	41	88	1555		
1976	225	20	51	1780	↓	↓
1977	182	20	46	1962		
1978	307	41	108	2269	40	100
1979	867	77	325	3136		
1980	1398	86	626	4534		
1981	1993	109	942	6527	↓	↓
1982	1625	114	758	8152		
1983	1584	91	757	9736		
1984	1605	103	793	11341	↓	↓
1985	1347	97	693	12688		
1986	1029	83	558	13717		
1987	1246	108	722	14963	60	200
1988	1048	101	720	16011		
1989	802	126	514	16813		
1990	629	81	428	17442	↓	↓
1991	943	175	644	18385	↓	↓
1992	825	145	511	19210		
1993	729	192	454	19939		
1994	609	174	306	20548	500	800 adózó
1995	433	195	203	20981	↓	1000 családi
1996	411	178	216	21392		1600 pártoló
1997	695	359	322	22087	↓	1600 felett
1998	1141	702	420	23228		támogató szervezet
1999	1081	1076	5	24309	09.01-től 900	1600 adózó
2000. 06. 30.	455	455	-	24764	900	2000 családi
						3200 pártoló
						5000 támogató szerv.
Összesen:	24764	5099	11.395	24764		

1. sz. táblázat: Az MME tagságának alakulása a 2000. június 30-i állapot szerint

nyilvántartó programba (ProSoc) kerültek vissza.

A taglétszámot csökkentik azok a tagok, akik elhaláloztak, címük ismeretlenné vált, törlésüket kérték, valamint elmulasztották a tagdíjfizetést.

retlenné vált, törlésüket kérték, valamint elmulasztották a tagdíjfizetést.

Ezekből az adatokból meg tudjuk határozni egyesületünk éves tényleges

Tagsorszám	1998. 01. 01-én	22087
	1998. 12. 31-én	23228
Új tagok 1998-ban		1141 fo
Tagdíjfizetés elmulasztása, kilépés ismeretlen cím, halálozás miatt		- 617 fo
A ProMad-ban lévő tagok közül 1998-ban újra tagdíjat fizettek		+ 129 fo
Az 1998. évi tényleges növekedés		= 653 fo
1998. 12. 31-én a fizető tagok száma		4472 fo

Tagsorszám	1999. 01. 01-én	23228
	1999. 12. 31-én	24309
Új tagok 1999-ben		1081 fo
Tagdíjfizetés elmulasztása, kilépés ismeretlen cím, halálozás miatt		- 683 fo
A ProMad-ban lévő tagok közül 1999-ben újra tagdíjat fizettek		+ 185 fo
Az 1999. évi tényleges növekedés		= 583 fo
1999. 12. 31-én a fizető tagok száma		4967 fo
A családi tagokkal együtt:		6323 fo

3. sz. táblázat

taglétszám-növekedését. A 3. táblázat mutatja az 1998. és 1999. évi adatokat.

Az 1999. szeptember 1-jén érvénybe lépett tagdíjmelés hatása 2000 márciusától jelentkezik, a fél éves tagdíjfizetési türelmi idő miatt.

A tagdíjmelés kedvezőtlen hatása konkrétan érzékelhető abból is, hogy amíg 1998. 09. 01. és 12. 31. között 164 fő nem újította meg tagságát, addig 1999 hasonló időszakát tekintve 380 fő nem fizetett tagdíjat.

További kedvezőtlen jelenség, hogy a 2000 első fél évében beléptettek száma csak 455 fő volt, ezzel szemben 1999 január-júniusában még 670-en léptek be az egyesületbe.

Amennyiben ez a tendencia folytatódik, akkor a 2000. év végén nem tényleges növekedéssel, hanem - sajnos - csökkenéssel, jobb esetben stagnálással számolhatunk.

Egyesületünk negyedszázados évfordulóján (1999-ben) szeretnénk volna beléptetni a 25 ezredik tagunkat, sajnos ez nem sikerült. Jelenleg (2000. VII. 17-én) a 24 781-es sorszámnál tartunk, így a 25 ezredik tag várhatóan október hónapban fog belépni.

Az egyesület tagtoborzó, de főleg tagmegtartó tevékenységére a jövőben nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk annak érdekében, hogy továbbra is elmondhassuk, ez az egyesület a taglétszám vonatkozásában is meghatározó szerepet tölt be a hazai civil természet- és környezetvédő szervezetek között.

Harangi István

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, támogatni kívánom az egyesület munkáját.

Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába!

Név:

Lakcím:

Születési dátum: Tel.:

Minimális tagdíj:

tanuló, nyugdíjas 900 Ft/év

adófizető 1600 Ft/év

családi tagság 2000 Ft/év

pártoló tag 3200 Ft/év

támogató szervezet 5000 Ft/év

A családi tagságot választó családok között év végén 5 db társasjátékot sorsolunk ki.

Családi tagok:

Név: Szül. dátum:

.....

.....

A tagdíjat a mellékelt csekken befizetem.

A tagdíj befizetéséhez csekket kérek.

A választott tagdíjat betétszámlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom.

Szeretném ismerőseimhez, barátaimhoz is eljuttatni az MME szórólapját, kérem részemre darabot postázzanak!

.....

dátum aláírás

Kérjük, hogy a kitöltött szelvényt az

MME 1121 Budapest, Költő u. 21. címre küldje vissza!

A családi tagság - előnyös választás

Partnerek a környezeti nevelésben

A Zánkai Gyermekek és Ifjúsági Centrum közhasznú társaság és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület hosszú távú együttműködési megállapodást írt alá.

- Kapcsolatot keresünk minden olyan szervezettel, amelyeknek tevékenysége, céljai környezeti nevelés gyakorlati megvalósításának segítésében, az ökológiai kultúra fejlesztésében az ifjúsági centruméval azonosak - *mondja Bogó Ágnes, a Kht. ügyvezetője, akinek élete több szálon is kapcsolódik a természet- és környezetvédelemhez. (Bogó Ágnes lakóhelyén, Nagytétényben a Metallochemia-gyár környezetszennyezésének felszámolásáért dolgozó polgári egyesület vezetője.)*

- Sok-sok vendéget fogadunk az ország minden tájáról, sikeresen működhetünk közre az egyesületi információk eljuttatásában, a tagszervezés segítésében. Szeretnénk, ha az egyesület szakemberei közreműködnének Zöld Iskola programunk fejlesztésében, felkérhetnénk őket fakultatív programok alakítására, előadások tartására. Nagyon sokféle lehet ez az együttműködés, az együttes munka alakítja majd tartalmát.

- *Zöld Iskolát mondott, mikor hagyományosan az ilyen jellegű szakmai programot erdei iskolának tudjuk.*

- *Tudatos volt a névválasztás - feleli az ügyvezető asszony - az itt töltött na-*

pok alatt a Zánkai Gyic Kht. területén létrehozott környezetbarát létesítmények ismertetésével (napkollektorok segítségével fűtjük egyes létesítményeinket, meleg vizet "termelünk" a fürdéshez stb.) a Csorszapatak, a Balaton vízminőségének vizsgálatával nyert tapasztalatok segítségével stb. hívhatjuk fel a fiatalok figyelmét arra, hogy a környezethasználatban az önmérséklés az emberiség továbbélésének feltétele. Mi rengeteg munkával ápoljuk, szépítjük a centrum 209 hektáros parkját, ez nem csak vendégeink miatt kötelességünk, hanem azért is, mert területünk a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része, de nekem is vannak el-

**Mit nyújt Önnek a
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület?**

A tagsági díj befizetése után Ön egy levelet kap, amely tartalmazza

- a tagsági igazolványát,
- egy ismertetőt a szervezet felépítéséről,
- a látogatásra kijelölt, MME érdekeltté váló területek listáját,
- az MME kiadványainak listáját,
- a Madártávlat c. folyóirat legutóbbi számát,
- egy képeslapot,
- a Madarak és madarászok c. kiadványt,
- 14 éven aluli tagjaink kézhez kapják a Madarász Suli ismertetőjét (családi tagság esetén is).

A továbbiakban:

- Kézhez kapja a Madártávlat c. folyóiratot.
- Részt vehet az egyesület rendezvényein.
- Táboraikban, madárvártáinkban megismerkedhet a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- Kedvezményesen hozzájuthat az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz.
- Hozzájuthat magyar és idegen nyelvű szakirodalomhoz.
- Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik arra, hogy, kapcsolatot teremtsen hasonló gondolkozású emberekkel.
- Lehetőséget kap arra, hogy ismereteit a madarokról kibővítsse, elmélyítse.
- Kedvezményesen látogathatja az MME érdekeltté váló területeket.
- Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehet egy madarász levelezőlistán.
- A családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki.
- 14 éven aluli tagjaink részt vehetnek a Madarász Suli programjaiban.

szomorító tapasztalataim az üdülő-övezetek állapotáról.

- *Mutassa be a Zöld Iskola programot - kérjük Birkás Attilát, aki gyakorló tanár feleségével együtt készítette el a munkafüzeteket, a tanári segédkönyvet, tervezte meg a fakultatív előadások tematikáját, s ősztől mint programgazda várja a csoportokat.*

- Anyagunk elsősorban az általános iskolai biológia, földrajz, kémia és történelem tantárgyakra épül, de a Balatonhoz kötődő jeles irodalmi személyiségeket is bemutatjuk. Elkészült a Biológiai Tanösvény, az írásos vezető, a tanultak rögzítését segítő feladatlapok. Én mindig nagyon boldog vagyok, amikor egy gyerek,

aki hozzánk érkeve, "csak" szép fákat látott az erdőben, bükkfától, tölgyfától, borókától búcsúzik.

Akinek az itt töltött napok után a rét már nem fű és "gazvirág", hanem örömmel izlelgeti a növényneveket, egy-egy virágot füzetebe présel.

Az MME segítségével hamarosan a madártani tanösvény is elkészül. A város lakó gyerekek hasznos ismereteket szerezhetnek itt a téli madár- etetésről, az ügyesebb kezűek az etető- és odúkészítésről.

- A gyerekek számára jó lenne, ha az általános iskolákban és a középiskolákban töltött évek során, jól előkészített programok segítségével megismerhetnék, felfedezhetnék Magyarországot. A Balaton-felvidék bejárásához a legideálisabb kiindulópont Zánka - *veszi át a szót Bogó Ágnes.*

- Épületeink, felszereltségünk lehetővé teszik, hogy egy-egy iskola teljes évfolyamát egyszerre fogadjuk, együtt helyezzük el. A közös programok, a közös élmények jó alapot adnak a pedagógusok további fejlesztő munkájához.

Tudjuk, egy-egy osztálykirándulás, iskolai program anyagi fedezetét megteremteni nem könnyű. A Zöld Iskola program non-profit tevékenységünk része, nagyon sok szolgáltatást, a centrum szabadterei sport- és játékeszközeinek használatát, meg- lepetésprogramot stb. tartalmaz. Kérésre budapesti irodánk a felkészüléshez is segítséget ad a pedagógusoknak, túraterveket, kirándulási programokat készít, leírást ad a lát- nivalókról, vetélkedők anyagát állítja össze. Gazdag anyagot állítottunk össze, amelyből a pedagógusoknak már csak választani kell. Szeretettel várjuk a vendégeket, az amatőr természetbúvárokat, az irodalmi emlékhelyek, a történelmi múlt ifjú kuta- tatóit.

-MME-

*Szerkesztőbizottság: Drexler Szilárd, Dr. Kalotás Zsolt, Lovászi Péter, Marik Pál, Schmidt Egon
Szerkesztőségi titkár: Dohán Zsófia Nyelvi lektor: Árki Zsóka Szedő: Bányai Lászlóné
Felelős kiadó: Fidlóczky József Felelős terjesztő: Harangi István
Kéziratokat nem őrzi meg és nem küldünk vissza.
Nyomás: LKL Color Kft.*

„A természet szolgálatában”

**A madártávlat
a Központi Környezetvédelmi Célelőirányzat, a Nemzeti Kulturális Alap
és természetesen a tagjaink támogatásával jelenik meg.**

2zsiráf

CÍMÜNK:
2zsiráf 1036 Bp., Dereglye u. 5/b.
Telefon: 368-7180, 388-7303

FIGYELEM!
Minden hónapban MEGLEPETÉS!

MINDENT A SZEMNEK

„Inkább szóval akarjuk döntésre vinni a dolgot, mint tettel.”
Arisztotelész

Riportsorozat

horoszkóp

Havonta megjelenő

diákújság

amelyből az idő

enciklopédiát varázsol

KEDVENCEK
filmen, zenében
színházban

Nyelvecskék
ANGOL - NÉMET -
FRANCIA - OROSZ - LATIN

OLVASÁSÓRA

DIVAT

FIÚ ÉS LÁNY

KÉPZŐMŰVÉSZET

HÍREK NEKED

Történelem

VICCÖZÖN

a
2zsiráf honlapja:
www.2zsiraf.net
E-mail:
ketzsiraf@matavnet.hu

Ha ezt a szelvényt visszaküldöd a szerkesztőség címére neveddel és pontos címeddel, küldünk számodra egy ingyenes bemutatkozó példányt az újságból.

Neved:

Címed:

Telefonszámod:

A Z É L E T H E Z
H U M O R I S K E L L I

2zsiráf
túra

A 2zsiráf diákújság e-mail-jére érkező süggerlisták beküldői között
kazettákat sorsolunk ki.

CSILLAGOS ÉG

REJTVÉNY

TUDOMÁNY

Játék

Nyelvecskék

ANGOL - NÉMET -
FRANCIA - OROSZ - LATIN

OLVASÁSÓRA

DIVAT

FIÚ ÉS LÁNY

KÉPZŐMŰVÉSZET

HÍREK NEKED

Történelem

VICCÖZÖN

a
2zsiráf honlapja:
www.2zsiraf.net
E-mail:
ketzsiraf@matavnet.hu

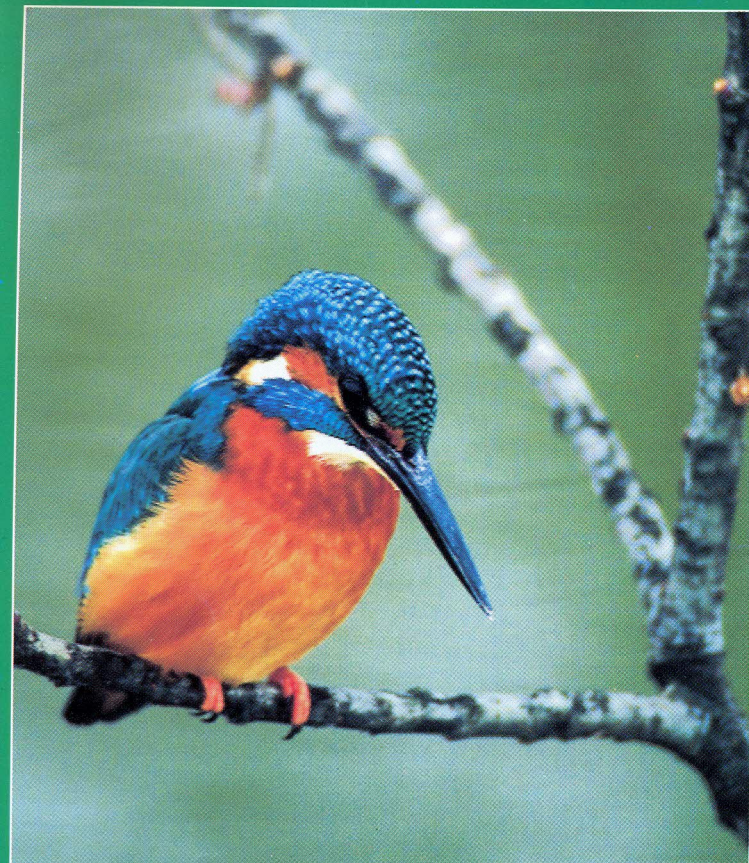
Ha ezt a szelvényt visszaküldöd a szerkesztőség címére neveddel és pontos címeddel, küldünk számodra egy ingyenes bemutatkozó példányt az újságból.

Neved:

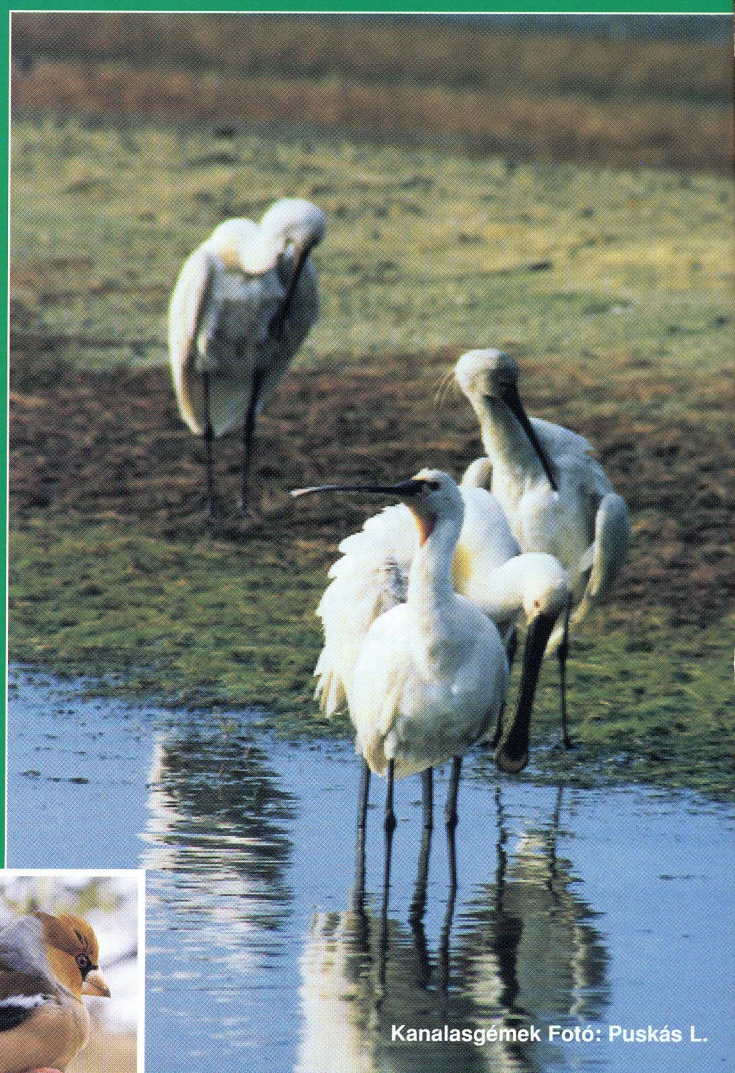
Címed:

Telefonszámod:

A Z É L E T H E Z
H U M O R I S K E L L I

Jégmadár Fotó: Molnár Gy.

Kanalasgémek Fotó: Puskás L.

Meggyvágó Fotó: Lőrincz I.

Nemzetközi Madármegfigyelő Napok

2000 szeptember 30 és október 1.

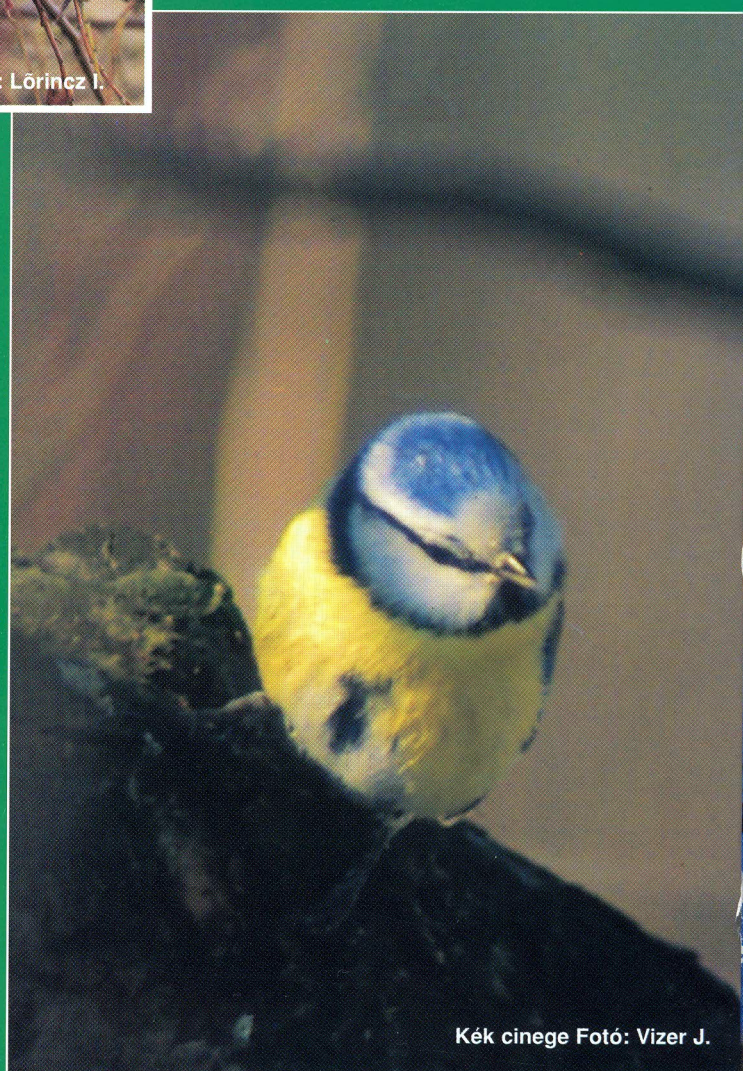
Kiemelt helyszín: Debrecen

Információ:

Szakáll László Tel.: 52 434 953

Szürke gém Fotó: Posztós Cs.

Kék cinege Fotó: Vizer J.